

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**SANATTA KÜLTÜREL HAFIZA TEMSİLİ OLARAK
YAZMA MOTİFLERİ**

Aslı SARIKAYA

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehtap PAZARLIOĞLU BİNGÖL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
RESİM ANASANAT DALI**

HAZİRAN 2023

**SANATTA KÜLTÜREL HAFIZA TEMSİLİ OLARAK
YAZMA MOTİFLERİ**

Aslı SARIKAYA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
RESİM ANASANAT DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2023

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Aslı SARIKAYA

20/06/2023

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Resim Anasanat Dalı YÜKSEK LİSANS Programı öğrencisi Aslı SARIKAYA tarafından hazırlanan “SANATTA KÜLTÜREL HAFIZA TEMSİLİ OLARAK YAZMA MOTİFLERİ” Başlıklı tez çalışması 20/06/2023 13:30 tarih ve saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan Prof. Dr. Osman ÇAYDERE Gazi Üniversitesi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı	☒	☐
Danışman Doç. Dr. Mehtap PAZARLIOĞLU BİNGÖL Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Temel Sanat Eğitimi Anasanat Dalı	☒	☐
Üye Doç. Dr. Naile ÇEVİK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Heykel Anasanat Dalı	☒	☐

SANATTA KÜLTÜREL HAFIZA TEMSİLİ OLARAK YAZMA MOTİFLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Aslı SARIKAYA

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Haziran 2023

ÖZET

Geçmişten günümüze ulaşan yerel motifler sanatçıların eserlerine konu olmuştur. Kültürlere ait değerler motiflere görsel olarak yansımakta ve bu anlamlar sanatta yeni bir varlığa dönüşmektedir. Bu anlamda yerel motifler gibi daha farklı kültürel hafıza temsillerinin, sanatta yenilikçi ve yaratıcı biçimlerin oluşmasında önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Motif, yazmacılık gibi kültürel unsurların sanatta kullanıldığında özgün ve sanatçının kimliğine dair izler taşıyan yapıtlara dönüştüğü görülmektedir. Geleneklerden yola çıkan sanat biçimleri kültürel değerleri yeni şekillerde yerellikten çıkarıp daha fazla kişiye ulaştırabilmekte ve evrenselleştirmektedir. Araştırmada birer kültürel hafıza temsili olarak yazma motiflerine odaklanılmakta ve sanatta kullanılan kültürel hafıza temsili olan çalışmalar ya da motifleri ele alan sanatsal uygulamalar analiz edilerek değerlendirilmektedir. Bu tez çalışmasının amacı, sanatta kültürel hafıza temsillerini incelemek ve kültürel değerlerin sanatsal bakış açısıyla nesilden nesile aktarılma olasılıklarını ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında ulusal ve uluslararası alanda bu kavram çerçevesinde eser oluşturan sanatçıların kültürel hafıza temsilleri incelenmektedir. Sanatçıların birer kültür hafızasını temsil eden nesnelere yola çıkan çalışmaları içerik olarak değerlendirilip sunulmaktadır. Çalışmada ayrıca araştırmacı tarafından yazma motifleri doğrultusunda gerçekleştirilen bireysel sanatsal uygulamalar içerik ve biçim açısından yorumlanarak açıklanmaktadır. Çalışma, betimsel yöntem ve tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, yazma motifleri ile gerçekleştirdiği sanatsal uygulamalarında geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bağlantılar kurarak özgün sanatsal çözümlere ulaşmaya çalışmaktadır.

Bilim Kodu : 40408
Anahtar Kelimeler : Kültürel Hafıza, Sanat, Motif, Yazmacılık
Sayfa Adedi : 67
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mehtap PAZARLIOĞLU BİNGÖL

WRITING MOTIFS AS REPRESENTATION OF CULTURAL MEMORY IN ART
(M.Sc. Thesis)

Aslı SARIKAYA

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
June 2023

ABSTRACT

Local motifs that have survived from the past to the present have been the subject of the works of artists. Cultural values are visually reflected in motifs and these meanings transform into a new existence in art. In this sense, it is understood that different cultural memory representations such as local motifs are an important factor in the formation of innovative and creative forms in art. It is seen that when cultural elements such as motifs and printmaking are used in art, they turn into original works that bear traces of the artist's identity. Art forms based on traditions are able to bring cultural values out of locality in new ways and reach more people and make them universal. The research focuses on writing motifs as a representation of cultural memory, and studies that represent cultural memory used in art or artistic practices that deal with motifs are evaluated by analyzing them. The aim of this thesis is to examine the representations of cultural memory in art and to reveal the possibilities of transferring cultural values from generation to generation from an artistic point of view. Within the scope of the research, the cultural memory representations of the artists who create works within the framework of this concept in the national and international arena are examined. The works of the artists, which are based on objects that represent a cultural memory, are evaluated and presented as content. In addition, the individual artistic practices carried out by the researcher in line with the writing motifs are interpreted and explained in terms of content and form. The study was carried out with descriptive method and scanning model. The researcher tries to reach original artistic solutions by establishing connections between the past, present and future in her artistic practices with writing motifs.

Science Code : 40408
Key Words : Cultural Memory, Art, Motif, Lettering
Page Number : 67
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Mehtap PAZARLIOĞLU BİNGÖL

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Tez süresince bana yol gösteren, inanan ve motive eden danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mehtap PAZARLIOĞLU BİNGÖL' e bu çalışmada gösterdiği emek ve sabır için şükranlarımı sunmaktan mutluluk duyarım. Hayatım boyunca ve tez çalışmam süresince desteğini esirgemeyen eşim Yasin Sarıkaya'ya ve oğlum Göktuğ Sarıkaya'ya sevgi ve minnet borçluyum. Sevgili anneme, babama ve kardeşlerime her daim yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİMLERİN LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. SANATTA KÜLTÜREL HAFIZA TEMSİLLERİ	5
3. SANATTA KÜLTÜREL UNSURLARIN KULLANIMI.....	7
3.1. Bedri Rahmi Eyüboğlu	8
3.2. Eren Eyüboğlu	11
3.3. Mehmet Hamdi Eyüboğlu	13
3.4. Güzin Duran	15
3.5. Fikret Otyam.....	16
3.6. Şeref Akdik.....	17
3.7. Malik Aksel	19
3.8. Nurullah Berk	21
3.9. Elif Naci.....	23
3.10. Abidin Elderoğlu	25
3.11. Mehmed Siyah Kalem	27
4. GÜNÜMÜZ SANATINA YANSIYAN HAFIZA TEMSİLLERİ	29
4.1. İnci Eviner	31
4.2. Rauf Tuncer	32
4.3. Oya Katoğlu.....	33
4.4. Canan Demir.....	34
4.5. Doris Salcedo.....	36
4.6. Tracey Emin	37
4.7. Michael Blum	38
5. YAZMA MOTİFLERİ ÜZERİNE KİŞİSEL UYGULAMALAR.....	41
6. SONUÇ	59
KAYNAKLAR.....	61
ÖZGEÇMİŞ	66

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Ayşe gelin	9
Resim 3.2. Bedri Rahmi Eyüboğlu yazma bask.90x90cm.	10
Resim 3.3. Eren Eyüboğlu, Köylü Kadın.....	12
Resim 3.4. Eren Eyüboğlu, Bursalı Ağlayan Gelin.....	13
Resim 3.5. Mehmet Eyüboğlu Balık ve insan figürlü yazma masa örtüsünün detayı.....	14
Resim 3.6. Güzin Duran, Yazmacı.....	15
Resim 3.7. Fikret Otyam – Tarladaki Kız.	16
Resim 3.8. Fikret Otyam, Şahmaran	17
Resim 3.9. Şeref Akdik, Mektebe Kayıt	18
Resim 3.10. Şeref Akdik, “ Millet Mektepleri”	18
Resim 3.11. Malik Aksel,“Halı Dokuyanlar”	20
Resim 3.12. Malik Aksel, İki Genç Kız	21
Resim 3.13. Nurullah Berk, “Gergef İşleyen Kadın”.....	22
Resim 3.14. Nurullah Berk, Ütü Yapan Kadın	23
Resim 3.15. Elif Naci, Soyut Kompozisyon	24
Resim 3.16. Elif Naci, “Çarşamba’ nın Çarşambası”	24
Resim 3.17. Abidin Elderoğlu, Al Kompozisyon	25
Resim 3.18. Abidin Elderoğlu, Sonbahar.....	26
Resim 3.19. Siyah Kalem, Bozkırda otlayan at ve sâhibiyle keşif	28
Resim 4.1. İnci Eviner, “Yeni Vatandaş”.....	31
Resim 4.2. Rauf Tuncer Orhun Abidelerinden Yansımalar	32
Resim 4.3. Oya Katoğlu, “Kadınlar”.....	34
Resim 4.4. Canan Demir, “Geçmişte Bir Gün”.....	35
Resim 4.5. Doris Salcedo, Untitled/ İsimsiz	36
Resim 4.6. Tracey Emin, “1963-1995 Yılları Arasında Uyuduğum Herkes”	37
Resim 4.7. Michael Blum, Safiye Behar Anısına	38
Resim 5.1. Aslı Sarıkaya, İsimsiz	44
Resim 5.2. Aslı Sarıkaya, Her Şeyin Aslı	45
Resim 5.3. Aslı Sarıkaya, “Anımsama”	46
Resim 5.4. Aslı Sarıkaya, “Bürünmek”	48
Resim 5.5. Aslı Sarıkaya, İsimsiz	52

Resim	Sayfa
Resim 5.6. Aslı Sarıkaya, İsimsiz	53
Resim 5.7. Aslı Sarıkaya, İsimsiz	54
Resim 5.8. Aslı Sarıkaya, İsimsiz	55
Resim 5.9. Aslı Sarıkaya, İsimsiz	56
Resim 5.10. Aslı Sarıkaya, İsimsiz	57

1. GİRİŞ

Sanat, duyguya, düşünceye, kültüre, siyasi-ekonomik-sosyal anlatıma yönelik bir aktarım ya da yansıtma biçimidir. Sanatsal anlatım biçimleri geçmişten günümüze kültürel kodlarla yüklü belirli öğeleri bünyesinde taşımaktadır. Bir sanat eseri incelendiğinde dönemin sosyo-ekonomik durumundan kültürel unsurlarına kadar çok fazla bilgiye ulaşılabilmektedir. Çoğu zaman toplumların beğenileri, güzellik anlayışları, düşünce biçimleri bireysel sanatsal üsluplarda ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca eserler yoluyla dönemin teknolojisi, iletişim şekilleri, moda ve yöneltik tavrı veya siyasi bakışları belirlenebilmektedir. Sanat eseri, kimi zaman bir nesne, figür ile oluşturulduğu gibi kimi zamansa tamamen soyut biçimsel özellik gösterebilir. Kübizm akımında atomun parçalanması ya da Einstein'ın 1905 yılında keşfettiği 'Görelilik Kuramının etkisinden söz edilebilir. Salvador Dali' de Freud'un düşünce biçiminin yansıması, Fütürizm' de hızın zamandaki etkisinin ve teknolojinin gelişiminin vurgusu dikkat çekicidir. Duchamp, dünya savaşlarına karşı çıkan tavrı ile düşünce ya da kavramın önemini vurguladığı hazır nesnelere gündeme getirmiştir. Picasso'nun çizimlerinde kültüründen etkilendiği Afrika sanatının izleri belirgin olarak hissedilmektedir. Kısacası dünyada olup biten her türlü düşünsel ya da eylemsel hareket sanatta bir yansımasını da göstermiştir. Sanatta bu bağlamda çeşitli motiflerin kültürel aktarım olarak oldukça sık kullanılması söz konusudur.

Geleneksel sanatlar ve motifler dünyanın her bir yanında önemli kültürel değerleri oluşturan semboller olarak var olmuştur. Kültürlere özgü değerleri oluşturan motifler, ait oldukları çevrelere yönelik kimlik tanımlama işlevleri görmektedirler. Her bir yazma motifinde bambaşka bir anlam yüküdür ve bu motiflerin her biri yaşanmış izler taşır. Hayatımızın her alanında bulunan yerel motifler bizi biz yapan kültürümüzü, geçmiş yaşantıları birebir aktarmada aracı olmuştur (Cebeci, 2018: 1). Birçok yazma motifi günümüze değişime uğramadan gelmiştir ve ait olduğu toplumu o yöreyi birçok yönüyle içine alır. Tahta baskı sanatı makineleşmenin yaygınlaşması ve seri üretime geçilmesi ile birlikte elde üretimi yok denecek kadar azdır. Ülkemizde kaybolmaya yüz tutmuş bir sanat olmakla birlikte üretimi belli başlı illerimizde yapılmaktadır. Yazma sanatının dokuma sanatı ile beraber geliştiği bilinirken, tam olarak başlangıcına dair bilgiler bulunmamaktadır. Özellikle süsleme ya da süslenme ihtiyacına yönelik

bir başlangıcı olduğu söylenebilir. İlk el sanatlarından biri olduğu kabul görmektedir (Yazıcı, 2019: 14).

Asırların birikimi ile elde edinilen tecrübelerin sonucunda oluşan kendine ait normları, geleneksel sanatçılarımızın günümüz sanatçılarınca benimsenmeli ve dönem sanatıyla aynılaştırılmadır. Kültürümüzün ileriki nesillere taşınmasında büyük katkı sağlayacaktır ve ölümsüzleştirecektir (Teber, 2010: 168).

“Kültürel miras içerisinde önemli bir yere sahip olan yazmacılık sanatı tarihsel süreç ve değerler içerisinde doğup gelişen bir halk sanatıdır. Anadolu’da gelişen ve pek çok medeniyete ev sahipliği yaparak Türk halkının elinde kendine özgü sanat anlayışı ile yoğrulmuş ve toplumun vazgeçilmez bir malzemesi olarak kendini kabul ettirmiştir” (Cebeci, 2021: 509).

Toplumun günlük hayatta kullandığı bu yaşamsal motifler sanat için önemli bir içerik ve biçim olarak önem taşımaktadır. Geçmiş yaşantılarımıza ait kültürümüz duygularımızı, düşüncelerimizi renklerle bütünleştirerek bugünümüzü yeni bir zenginliğe ulaştırmayı amaçlamıştır. Değişen algı ve sanattaki yönelimler ile beraber sunumda da değişimler meydana gelmiştir ve doğadan ilham alınarak ortaya çıkan yazma motifleri yaşanmışlıklarla birlikte yeni yönler bulmuştur (Yazıcı, 2019: 5).

İnsan empati kurabilen, kültürüne bağlı bir birey olarak günümüz sanatında da yazma motiflerinin tuval ile buluşması kaçınılmazdır. Yaşadığımız dönemde, kapsamlı boyutuyla kavramsal anlayış, konu ile harmanlanan kültürel değerlerin bütünleştiği bir senteze ulaşmaktadır. Bu noktada geçmişi sorgulayarak insanları düşündürmek, yeniyeye bürünerek ilerlemek amaç edinilmektedir. Var olanı zamanla unutmak yerine yeni yollar ile farklı anlamlar katarak kültür yeniden canlandırılmakta ve kültürel değerler nesilden nesile farklı yollarla taşınmaktadır.

“Türk Resim Sanatı tarihinde geleneksel sanatlara karşı sürekli bir ilginin canlı biçimde devam ettiğini görmekteyiz. Bu ilgi bireysel düzeyde de devam etmektedir. Gelenekten yararlanma, doğrudan sembollerin kullanımı ya da görsel ve plastik gelenekten yararlanma, ortaya konan yapıtlarda bütünleyici ve yapıtın asli unsuru olma biçimlerinde gerçekleşmiştir” (Ünsal, 2018: 305). Yaratıcılık ve özgünlük, güncel sanatın en önemli sorunsallarından biridir ve yine bu durumu çözecek girişim ise geleneksel yapıdan yararlanılan eserler oluşturabilmektir. Türk Resim Sanatında yeni nesillere kendi değerlerinin farkındalığında bir sanatsal yaklaşım sunulmaya

çalışılmıştır. Gelenek ve gelecekte beslenerek kendine özgü üslubunu oluşturmuş Türk resim sanatı toplumsal- kültürel belleğin çağdaş bir üslupla aktarımıdır. Yaşadığı ortam ve toplum ile ilişki halinde bulunan sanatçıyı ve üretimini yeni yaratılara doğru yönlendirmesi söz konusudur.

El işinin ön planda olduğu geleneksel zamanlarda kendine özgü tekniğiyle özel bir beceri isteyen süsleme yani bezeme şekliydi. Günümüzde ise sanat ürünleri disiplinler arası işler üreten modern ressamlar birçok yöntemi, nakışı kullanma iznine sahiptir. Çünkü sanatçı toplumsal değişme yaşayarak geleneksel sanatçıyı değil bireysel farklılık ile ilgi ve dikkat çeken sanat eserleri ortaya koymaktadır. Bu faydalanma durumu, gerçekten bir alıntı değil kendinde saklı olan bir düşüncenin tekrardan yorumlanması şeklinde ifade edilebilir (Aytekin, 2019: 25).

2. SANATTA KÜLTÜREL HAFIZA TEMSİLLERİ

Kültürel bellek, toplumsal bir hafıza olarak belirli bir insan grubunun paylaştığı ve bu yolla insanlara belirli bir kültürel kimlik edindiren bir bellek biçimidir (Boztepe Taşkırın, 2022: 1). Hafıza, hatırlayan kişinin geçmişteki hisleri, farkında tavırları, kısaca yaşantıları ile ilgili oluşu ve buna karşın kişinin belleği geçmişi nasıl algılıyorsa nesleler ile bağ kurması, içe bakışsal yani algısal bellek adı verilir (Cevizci, 2013: 213). “Günümüzde teknik anlamda, bilgiyi depolayan, saklayan ve geri çağıran dinamik mekanizmalara bellek diyoruz. Yalnızca bir kaydetme yöntemi olmayan belleğin bilgi ile olan sürecinin her aşamasında toplumsal, psikolojik ve tarihsel etkiler söz konusudur” (Kılınçarslan, 2007: 18). Bireylerin zihinlerinde yerleşik olan toplumsal hafıza ya da bellek bireysel hafızayı etkileyen, bireysel hafızaların dışında var olan ve şekillenen bir toplumsal hatırlama olgusudur. Toplumsal belleğe ilişkin bir diğer konu ise bireylerin tutumları, hükümleri, bilinçleri ve gündelik hayattaki kullanışlı pek çok konunun, sosyal hafıza tarafından şekillendirildiği ve bunun aracılığıyla aktarıldığının sıklıkla ifade edilmesidir (Atabaş, 2018: 2). Adarno ve Jan Assmann’ın önderliğinde birçok insan bilimci, tarihçi, yazar ve sanatçı için çalışma alanı oluşturan kültürel bellek 20. yüzyılın sonlarında yaşanan savaşlar, şiddet ve modern hayatın getirdiği günlük yaşamın gereklilikleri sonucu unutulmaya yüz tutmuştur. Ayrıca ülkemizde 1980’li yıllardan itibaren birçok araştırmacı ve sanatçıya da konu olmuştur (Ortan Özgür, 2021: 168). “Geçmiş kendiliğinden oluşmaz, kültürel yapının ve temsilin sonucudur; her zaman özel motifler, beklentiler, umutlar ve hedeflerle desteklenir ve şimdiki zamanın çerçevesi ile biçimlendirilir” (Assmann, 2018: 98). Anadolu’daki Türk adetlerini ve fikir katmanını yansıtan Anadolu Türk el becerileri; güncel resim sanatının en güvenilir toplumsal kültürel bellek kaynağıdır (Aytekin, 2019: 25).

“Anımsayan özne, düne ait olan geçmiş yaşantısını, bugünde bellek aracılığı ile oluşturur. Belleğin sakladığı izler olarak anılar, geçmişe ait iken; bellek, şimdide yaratılan bir kurgu olarak, varlığını içinde bulunduğumuz an’ a yayar. Geçmiş, şimdi, gelecek birlikteliği, bu anlamda belleğin kimlik tasarımlarında kullanılmasını sağlar” (Kılınçarslan, 2007: 58). Zihinsel sistemimizin bir parçası olan bellek, bir tecrübe sağladığı kadar aynı zamanda bu tecrübelerin sonraki düşüncelerimizin şekillenmesinde yardımcı olur. Tecrübe, geçmişteki yaşanmışlıklarımız açısından

değil, eskiyi gelecekle nasıl yapılandırdığımız açısından çok önemlidir. Kültürel bellek ise, insan deneyimlerinin ve birikimlerinin aktarıldığı bunların anlam bulduğu çok geniş bir ağıdır (İsayeva, 2022: 44). Toplumsal ve şahsi çehre bilinci yükseltme yoluyla büyür ve gelişir. Bu bireyin, ortak ve kültürel bir formasyonun ufkuna bağlanması sonucu ortaya çıkan kaçınılmaz ve vazgeçilmez bir süredir (Assmann, 2018: 144). Yıldırım (2021: 5)'a göre hafıza eylemlerimiz sonucunda oluşan, günümüzde algıladıklarımızı gelecek nesillere aktarmak üzere bellekte tuttuğumuz ve ayrıca bireysel hatıraların paylaşarak canlı tutulduğu ortak çerçeve içerisinde yer alan bir olgudur.

Geçmiş, gelecek günümüz arasında bir bağ kurarak anıları ve yaşanmışlıkları içerisinde barındırır. Kültürel belleğin katkısı ile yapılan çalışmaların da merkezi olmuştur. Hem geçmişin izleri hem de geleceğin izleri hafızada gerçeğe dönüşerek uygulamalarda yeni bir yola çıkarmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu tez çalışmasına konu olan sanat çalışmalarında kültürel hafızayı yeniden inşa ederek farklı uygulamalar ortaya konulmak istenmektedir. Eserlerde ki yaşanmışlık ile kültürel hafızadaki yazma motifleri arasında duygusal bir bütünlük kurulmaya çalışılmıştır.

Kültürel hafıza ile güncel çalışmalar oluşturmak geçmiş ve geleceğin değerini yeni nesillere anlatmaktadır. Hayatımız boyunca geçmiş yaşantımız bizlere katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple eskiye yeniden ulaşmak ve eskinin hatıralarından esinlenmek kaçınılmazdır. Bütün bu kültürel ürünler, şuan farklı şekillerde önümüze sunulmakta, hafızada işlenen bu nesnelere ardından sanat eserlerine düşünce olarak yansımaktadır. Günümüz sanatında sadece boya ile resim yapılmamakta, birçok farklı malzeme kullanılmaktadır. Duyguların yanı sıra düşünceler kısacası tümüyle hafıza sanata konu olmakta ve yansımaları özgün biçimler olarak sergilemektedir. Kültürel bellek, yuvarlanan bir kartopu gibi kendine yenilikler katarak ilerlemekte ve yeni yeni düşünceler sonucu farklı bir sistem ile üretilen ürünler ortaya çıkarmaktadır. Burada temsil edilen sanat artık kültürel hafıza olmaktadır. Ortak bir değer olan yazma kültürünü araştırmacı farklı zaman da farklı düşünceler içerisinde çalışmalarına yansıtmıştır. Bu çalışma kapsamında araştırmacının benliğindeki kültürel izler onun özgün çalışmalarına yansiyarak yeni anlatım olanakları olarak sunulmaktadır.

3. SANATTA KÜLTÜREL UNSURLARIN KULLANIMI

“Yazmacılık ülkemizde bir halk sanatı olarak doğup gelişmiş ve en güzel örneklerini XVI. XVII. ve XVIII. yüzyıllarda İstanbul yazmaları ile vermiştir. Önceleri Anadolu'da gelişen yazmacılık Türk halkının elinde Türklüğün kendine özgü sanat anlayışı ile yoğurulmuş ve Türk toplumunun vazgeçilmez bir eşyası olarak kendini kabul ettirmiştir” (Kaya, 1972: 31).

Sanatta yöresellik, yerele ait motifleri kıymetli ve biricik kılar. “Motif”, ait olduğu kültürün değerler sistemini oluşturur. Motifin kültürleri açıklamak, varlıkları ortaya çıkarmak ve geleneği gözetlemek gibi fonksiyonları vardır. Gündelik hayat ve sanat arasında önemli bir ilişki vardır. Motifler kültürü bizlere aktarır. Bir bölgedeki fiziki şartlar, yaşam koşulları motif şekillerinin oluşmasında etkili olmaktadır. Çeşitli coğrafyalarda yaşamını devam ettirmiş bir toplum çok kültürlülüğü motiflerine de yansıtılmaktadır. Motifler süsleme amaçlı olduğu kadar aslında derin manaları da barındırırlar. Motiflerde farklı anlamlar yüklüdür ve yaşanmışlık izleri taşımaktadırlar. Ayrıca farklı coğrafyalarda yaşamalarına rağmen ortak duygulardan beslenen benzer motifler de oluşmuştur (Cebeci, 2018: 14). “Yazmalarda kullanılan motifler, çiçeklerin çeşitli türleri ve yapraklarıdır. Geyik, tavus kuşu, kumru, serçe gibi hayvanların motifleri kullanılsa da çoğunlukla çiçeklerden oluşan kompozisyonlar meydana getirmektedir. Her sanatçı kullandığı motifleri kendine özgü sanat anlayışı içinde rahatlıkla, kendi fantezisinin verdiği imkânla ve hiçbir zorlama olmadan dile getirmesini başarmıştır” (MEB, 2011: 3).

“Motif dili görsel sanatlar arasında en çok kullanılan dildir. Bu öyle güçlü bir dil ki ne zaman kavramı tanır ne mekân” (Uğurlu, 1991: 78). Çalışma kapsamında gerçekleştirilen sanatsal uygulamalarda tuval yüzeyine hazır malzemelerden biri olan kendi kültürümüzün veri katmanlarından geleneksel el sanatı örneklerinden yazma aracısız bir şekilde eklenmiştir. Bir yazma deseni, tuval üzerinde alışılmamış bir anlatımla özgün bir yorumla sunulmaya çalışılmıştır. Teknolojinin yeni görsel biçimlerinin yanında geleneksel resim sanatının etkisi giderek azalmaktadır. Bu tez çalışmasında geleneksel değerlerimizden yola çıkılarak yine geleneksel resim düzlemi olan tuval değerlendirilerek toplumsal öğelerimiz hatırlatılmaya çalışılmaktadır. Yalnız Türk resim sanatı çağdaşlaşma yolunda toplumumuzun tarihsel süre zarfında bulduğu nesnelere karşı üslup ve yaklaşım tarzı, duyumsaması ve beğeniş şeklinin

dışavurumu olan değişmeyen öz kökleri kullanarak, milli geleneği kapsamlı genişliğe ulaştırmak amaçlanmıştır (Aytekin, 2011: 25). Bu açıdan değerlendirildiğinde, döngüsel zaman içerisindeymiş gibi geçmişi ve şimdiyi kullanarak özel bir dil ile birliktelik sağlanmıştır. Kalıplaşmış yazmacılık kültürünü çalışmalara yansıtırken yöreye ait ipek kumaş üzerine kökboyasıyla boyanmış baskı koton tülbendi olan yazma kumaşı yapıştırılarak kullanılmıştır. Yazma motifleri parçalara ayrılarak boyalar ile birleştirilmiştir.

Geçmişten günümüze yaşam tarzının deneyimlerin değişiklik göstermesi yüzyıllardır süregelen yazmacılık kültürü için zengin bir görsellik sunmaktadır. Bu derin kültür sanatçıların bakışı ile özgün biçimlerde günümüze ulaşmaktadır (Arıcı, 2006: 83). Yazmacılık serüveni, sanatçıların ya da sanat öğrencilerinin yeni/farklı olanı arama girişimlerinde önemli bir yol haritası olabilmektedir. İçinde bulunulan kültür, kimliği oluşturan oldukça önemli bir unsurdur. Kültürel birikimlerin yansıdığı motifler, sanat çalışmalarında duygu ve düşüncelerin birlikteliğinde yeni yansımalara dönüşebilmektedir. Günümüz sanatında da düşünce süzgecinden geçen kültürel açılımlar, yazma motiflerini yeni görsellerde açığa çıkarmaktadır.

Sanatta kültürel hafızanın temsili olarak yazma motifi ya da farklı unsurları ele alan sanatçıların eser çözümlerinin, bu bölümün alt başlıkları olarak çalışmanın kavramsal yapısına destek olacağı düşünülmektedir. Bu anlamda Bedri Rahmi Eyüboğlu, Eren Eyüboğlu, Mehmet Eyüboğlu, Güzin Duran, Fikret Otyam, Şeref Akdik, Malik Aksel, Nurullah Berk, Elif Naci, Abidin Elderoğlu, İnci Eviner, Rauf Tuncer, Oya Katoğlu, Mehmet Siyah Kalem, Canan Demir, Doris Salcedo, Tracey Emin, Michael Blum gibi sanatçıların yapıtları üzerine kültürel bellek ve motif temsilleri kapsamında okumalar gerçekleştirilmektedir.

3.1. Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975)

YAZMA DESTANI

“... Her şeyin hası var bu dünyada
Fırının hası var, ekmeğin hası
Bahçenin hası var, insanın hası
Çeliğin hası var, insanın hası
Gel gör ki her şeyin hası çarşıda

satılmaz

Yazmacı güzeli Binnaz,

hastır boyaları

çıkamaz...”

Bedri Rahmi Eyüboğlu/1952 (Yazıcı, 2019: 93).

Resim 3.1. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Ayşe gelin, kalıp baskı. 10x10cm. 1967 (Eyüboğlu, 2023a)

Türk Sanatında güçlü bir yere sahip olan Bedri Rahmi Eyüboğlu, 1911 yılında Görele’de doğmuştur. Hem sanat eğitimcisi hem de sanatçı olan Bedri Rahmi Eyüboğlu çağdaş resim sanatını geliştirmiştir. Yeni nesillere Türk kültürünün aktarılmasında büyük katkı sağlamıştır. Onlar Grubunun oluşmasında da oldukça etkili olan Eyüboğlu Çağdaş resim sanatının ülkemizde şekillenmesine yardımcı olmuştur (Aydoğan, 2008: 313).

Geleneksel verilerden yararlanan Bedri Rahmi Eyüboğlu geleneksel motifleri yerleştiren ve geleneksel sanatları yeniden yorumlayıp batı tarzında uygulayan önemli bir sanatçıdır. Aynı zamanda Eyüboğlu’nun yeri sanat tarihinde Türk kültürünün özgün yaratıcısı olarak yer almaktadır. Sanatın birçok kolunda ürün vermiş bir ressamdır. Yazmacılık sanatına öyle gönül vermiştir ki bir de yazma destanını yazmıştır. Yükselen şair varlığının yanı sıra; gravür, mozaik, seramik ve yazmacılık gibi alanlarda ürün vermiştir. Bedri Rahmi, eserlerindeki çizgilerde Anadolu halk

kültürünün etkilerini yansıtan bir sanatçı olmuştur (Yemenicioğlu ve Korkmaz, 2019: 6).

“Anadolu kültürel belleğinin önemli isimlerinden biri olan Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun Türk sanatına önemli katkıları olmuştur. Halk ruhunun görsel imgeye dönüştüğü sembollerini yazma baskı sanatında büyük bir ustalıkla yansıtmıştır” (Demir, 2022: 186).

Ayrıca çalışmalarında yazma ve resim birbirlerine bağlanmaktadır. Motiflerini yazmaya basmaya uygun bulan Bedri Rahmi birkaç Ermeni ustası ile karşılaşır. Hanımyan Usta’dan feyz alan ressamın, yazma üstadına oyduracağı ilk motif Resim 3.1.’ de yer alan ünlü Ayşe Gelin eseri olacaktır. Ahşap oyma kalıpları ile tanışan Eyüboğlu, en kısa sürede baskılarını yapmaya başlar. Bu genel süreç değerlendirildiğinde, Eyüboğlu’nun yazma ile yolculuğu bugünlere kadar gelmiş olup ailesine de ilham kaynağı olacaktır (rahmieyuboglu.com, 2013a).

Anadolu’nun günlük yaşamından yola çıkarak belirli motifleri yorumlayan sanatçı halkın sanatı olan zengin, özgün ve estetik anlayışla günümüze kadar gelişen çalışmalar ortaya koymuştur. Kendine özgü anlatım biçimleriyle halk sanatı konusunda eserler ortaya çıkaran sanatçı, geleneksel ve kültürel birçok ögenin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır (Demir, 2022: 191).

Resim 3.2. Bedri Rahmi Eyüboğlu yazma baskı.90x90cm. (Eyüboğlu, 2023b)

Doğal boyalar kullanılarak renklendirilen yazma motifleri geçmişten günümüze gelen geleneksel metotlarla desenlerin ve kompozisyonların farklı kullanım şekilleri Türk sanatın da kendini göstermiştir. Türk yazmacılık sanatında kullanılan motifler, anlamlar, desenler ve renkler bölgeden bölgeye farklılık gösterse de anlatımlardaki akıcılık, titizlik ve huzur, yazmacıların bu el sanatındaki ustalığına ve Anadolu kültüründeki motiflerimizin ortak bir dili oluşturduğunu belgelemektedir. Başörtüsü çalışmalarında daha çok katmanlı çiçekler ve dallı güllü motifler kullanılmaktadır. Resim 3.2.'deki Bedri Rahmi'nin yapmış olduğu geleneksel baskı yazma örneği sanatçı tarafından özgün bir şekilde motif oluşturarak basılmıştır (Yılmaz, 2018: 62).

Geleneksel anlatım biçimlerini sanatında uyarlayan Bedri Rahmi Eyüboğlu geleneksel öğelerin önemini şu şekilde dile getirir:

“Halk sanatında resmin yerini nakış tutar. Ömründe bir tek sahici tablo görmemiş milyonlarca insan vardır, fakat içine nakış girmemiş bir tek ev, bir çift göz bulunabileceğini sanmam ” (Bedri Rahmi Eyüboğlu) (rahmiejuboglu.com, 2013b).

Hem görüşleri hem de yapıtlarıyla çok güçlü bir ressam olan Eyüboğlu sanatın birçok kolunda ürün vermiş bir sanatçıdır. Fakat uygulamacının dikkatini en çok sanatçının kullandığı malzeme, boyama tarzı ve yazmacılık üzerindeki eserleri dikkat çekmiştir. Günümüzde de motiflere nasıl bakılırsa, hafızalarda kalır oradan da tuvale ve renklere yansır. Geçmiş ve şimdi ne kadar iyi analiz edilirse sanat çalışmalarında da etkisi büyük olur. Gelenekselden yola çıkılan bir anlatım yolunda özgüne ulaşmak çok daha anlamlı ve etkili olacaktır. Bu tez çalışmasında araştırmacı tıpkı Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi kültürel bellekten yararlanarak işe başlamıştır. Geçmişten, gelecekte ve günceli değerlendirip hafızayı canlı tutma ve özgün olma yolunda sanatsal çalışmalar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

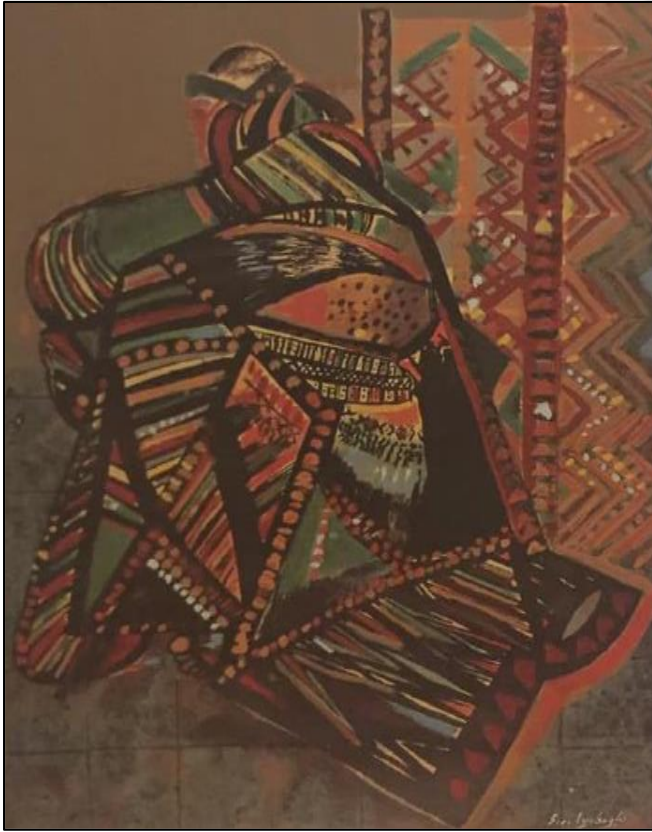
3.2. Eren Eyüboğlu (1907-1988)

“1913 yılında Romanya’da doğmuştur. Asıl adı Ernestin Letoni’dir. Romanya’da aldığı sanat eğitimi sürecinde, 1929’de gittiği Paris’te dört yıl içinde Andre Lhote’nin öğrencisi olmuştur. Monet’in ve Cezanne’in resimlerinden etkilenir. Burada tanışıp evlendiği (1930) Bedri Rahmi Eyüboğlu ile İstanbul’a döner” (Kesova, 2019: 88).

“Eşi Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi Anadolu kültürüne ilgi duymuş, eserlerini ekspresyonist ve soyutlamacı bir üslup ile oluşturmuştur. Bunun yanı sıra, oto-portre,

natürmort, iç mekân betimlemeleri, eskizleri, desenleri ile de Türk Resmine katkılar da bulunmuştur” (İnan, 2011: 82).

Bedri Rahmi'nin etkisiyle yöreye özgü ve renkçi bir yaklaşım ile resimler yapmaya başlamıştır. Bu anlayışla birlikte Türk kadın figürleri tuvallerine işlenmiştir. Kendine özgü bir üslup oluşturmuştur. Anadolu insanı, kültürü ve Anadolu coğrafyası, resimlerinin esin kaynağı olmuştur. Resme olan hassasiyetten dolayı Eren Eyüboğlu yaptığı resimlerden hiç ödün vermemiştir. Resim ona göre bir çıkmazdır ve asla başkaları sevsin diye resim yapmamıştır. “Her zaman bilemezsin, bir önceki mi daha iyiydi, bir sonraki mi daha iyi olacaktır. Yoksa o anda yaptığın mı en iyisi, en güzelidir?” (Eren Eyüboğlu) (rahmiejuboglu.com, 2013c).

Resim 3.3. Eren Eyüboğlu, Köylü Kadın, 1950 (Kesova, 2019: 88)

Eren Eyüboğlu, halk motiflerine ve yöre yaşamına ilgi duyması nedeni ile köy yaşantısını, kişilerin kıyafetlerini ve görünüşlerini resmetmiştir. Sanatçı dolaylı yorumu aracılığı ile renkçi bir tavrı benimsemiştir. Bu tavrında genellikle renkleri parlak koyu tonları biçiminde seçmiştir. Eyüboğlu'nun resimlerinde halk sanatları çıkışlı folklorik renkler yer alır ve bu renkler ayrıntısız ve göstermelik değildir. Sanatçı

sade ve kendine özgü belirlediği abartılmış biçimleri kullanarak boya yoğunluklu yüzey dokusuna lirik anlamlı resimler yapmıştır (Kesova, 2019: 88) .

“Anadolu’dan topladığı kıyafetleri, evine, atölyesine getiren sanatçı, yerel kıyafetler giyen modelleri resmetmiştir. Köylü kadın figürleri, bol renkli, dökümlü giysileriyle sanatçıdaki renk tutkusunu dışa yansıtmasını sağlamıştır” (Güvener, 2015: 154).

Resim 3.4. Eren Eyüboğlu, Bursalı Ağlayan Gelin (Ggpht, 2023).

Resim 3.4. deki eserinde sanatçı Eyüboğlu Anadolu’nun kültürel zenginliklerinden yararlanarak günlük yaşamdan izleri ve figürü bir arada kullanarak çalışmalarına yansıtmıştır. Bununla beraber Anadolu yemenisi ve motiflerden yararlanarak soyut desenler üretmiştir.

3.3. Mehmet Hamdi Eyüboğlu (1939-2009)

Eyüboğlu'nun bize miras bıraktığı değişebilen geleneksel yazma sanatını ilk olarak eşi Eren Eyüboğlu daha sonrasında da oğlu Mehmet Hamdi Eyüboğlu ve Kanadalı eşi Huguette Eyüboğlu devam ettirmiştir (Eyuboglu Online, 2023).

Mehmet Hamdi Eyüboğlu, babasının çizdiği sanat yönünden ilerleyerek birçok eser üretmiştir. Strafordan oyarak düzenlediği kalıpları kumaşlara uygulamıştır. Anilin boya ile kontur basmakta ve fırça kullanarak rengârenk akrilik boyalar ile içlerini renklendiren Mehmet Eyüboğlu bugün atölyesinde strafordan oyulmuş yüzlerce kalıp bulunmaktadır. Resim 3.5'te strafordan oyulmuş balık ve insan figürlü kalıplar ile yapılmış masa örtüsünün detayı görölmektedir (Öz, 2006:191).

Resim 3.5. Mehmet Eyüboğlu Balık ve insan figürlü yazma masa örtüsünün detayı (Öz, 2006:191)

3.4. Güzin Duran (1898-1981)

Resim 3.6. Güzin Duran, Yazmacı. (Şahin Karadal, 2018:255)

“Osmanlı'nın batılılaşma hareketlerinin en hararetli dönemine şahit olmuş olan Güzin Duran, 1898-1981 yılları arasında yaşamış bir Cumhuriyet kadınıdır. Güzin Duran eşi Feyhaman Duran ile birlikte Türk resim sanatına önemli katkılar sağlamıştır. Yetiştığı entelektüel aile ortamı ve yaşadığı dönemin kültürel ve politik hareketliliği Duran'ın kişiliğinin, karakterinin ve sanatsal eğilimlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır” (Canikli, 2005: 3).

Natürmort düzenlemelerinde kendi işlediği yazmaları kullanan sanatçı çizdiği yazma ve desenlerine çiçek motiflerinde detay kullanmıştır (Şahin Karadal, 2018: 253).

“Yazmalarında ve desen çalışmalarında renkli çiçek motiflerini ayrıntılı olarak işlemiştir. Güzin Duran'ın hayatını adeta bir sanat işçisi gibi sürekli çalışıp üreterek geçirdiğinin tanıkları olan bu çalışmalarda gösterdiği özen ve ayrıntıcı yaklaşım dikkat çekmektedir” (Canikli, 2005: 44).

3.5. Fikret Otyam (1926-2015)

Resim 3.7. Fikret Otyam – Tarladaki Kız (Otyam, 2015)

Bedri Rahmi'nin atölyesinde öğrenim gören sanatçı 1953'te mezun olmuştur. Fikret Otyam ressamlığın yanı sıra gazetecilik ve yazarlık yapmıştır. Anadolu insanının yaşamını resimlediği fotoğraflarını da Gide Gide başlığı altında, Memleketimden İnsan Manzaraları, Anadolu 63 adlı sergilemelerle tanıtmıştır. Resimlerinde Anadolu'nun doğası, Anadolu halkı ve birey yaşantısını yansıtmaktadır. Otyam, özellikle Doğu Anadolu yöresini, halkını şefkatle ele alan sanatçı, tekli, ikili ve üçlü figür dizme kuralı ile sürmeli, ak poşulu kadınları kendine has doğal bir çevre içinde anlatmıştır (Aydoğan, 2008: 324).

Sanatçı tüm Anadolu'yu dolaşarak kırsal kesimden insanlarla yaptığı röportajlarıyla onların yaşantılarını yakından tanımış, resimlerini de bu konu üzerinde oluşturmuştur (İnan, 2011: 91).

Otyam'ın betimlemelerinde yağlı boya tekniği ile özgün çalışmalar ortaya konmuştur. 1950'li yıllardan itibaren geleneksel çizgileri temel alan, renkçi-lekeci eğilimle farklı tarzda resimler üretmiştir (Otyam, 2015).

Resim 3.8. Fikret Otyam, Şahmaran (Yıldız, 2015:175)

Sanatçı çalışmalarında, gelenekselin ve buna bağlı izlenimlerin kimliklerini, doğrudan ya da dolaylı olmaktan çok, Anadolu kültürlerine olan bağının sonucu olarak işlemiştir. Otyam, gazeteci, fotoğrafçı, ressam ve düzenleyici hüviyeti ile birbirinden ayrılmadan, her alanı Anadolu insanına olan ilgisi, beğenisini ile yorumlayıp çalışmıştır (Yıldız, 2015: 219).

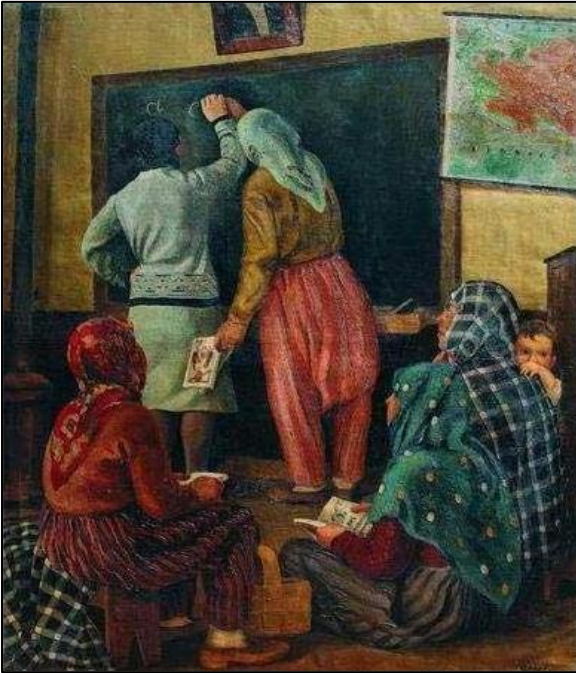
3.6. Şeref Akdik (1899-1972)

Şeref Akdik genellikle resimlerinde izlenimci bir tutum sergilemiş olup yöresel gözlemleriyle eserlerini ortaya koymuştur. Sanatçı, genellikle figüre dayalı resimler yapmıştır (İnana, 2011: 71).

Resim 3.9. Şeref Akdik, Mektebe Kayıt, 1935, Tuval Üzerine Yağlıboya, 167,5 × 212,5 cm, Ankara Resim Heykel Müzesi (Yasa-Yaman, 2012)

Sanatçı eserinde figüre yönelmektedir. Şeref Akdik'in eserlerinde izlenimci fırça darbelerini görmek mümkündür. Resim 3.9'da sanatçının zeminde soğuk renkler kullanırken yazma örten kadın figürlerinde sıcak renkler kullandığı görülmektedir. Yazmalarda pek de belirgin olmayan çiçek desenleri ve motifler yer almaktadır. Yazma, ressamın ellerinden tüm gerçekliği ile resmin vazgeçilmez parçalarından biri olmuştur (Dalkıran, 2020: 6).

Resim 3.10. Şeref Akdik, " Millet Mektepleri" ,Tuval Üzerine Yağlıboya, 150x180. (Girgin, 2009:71)

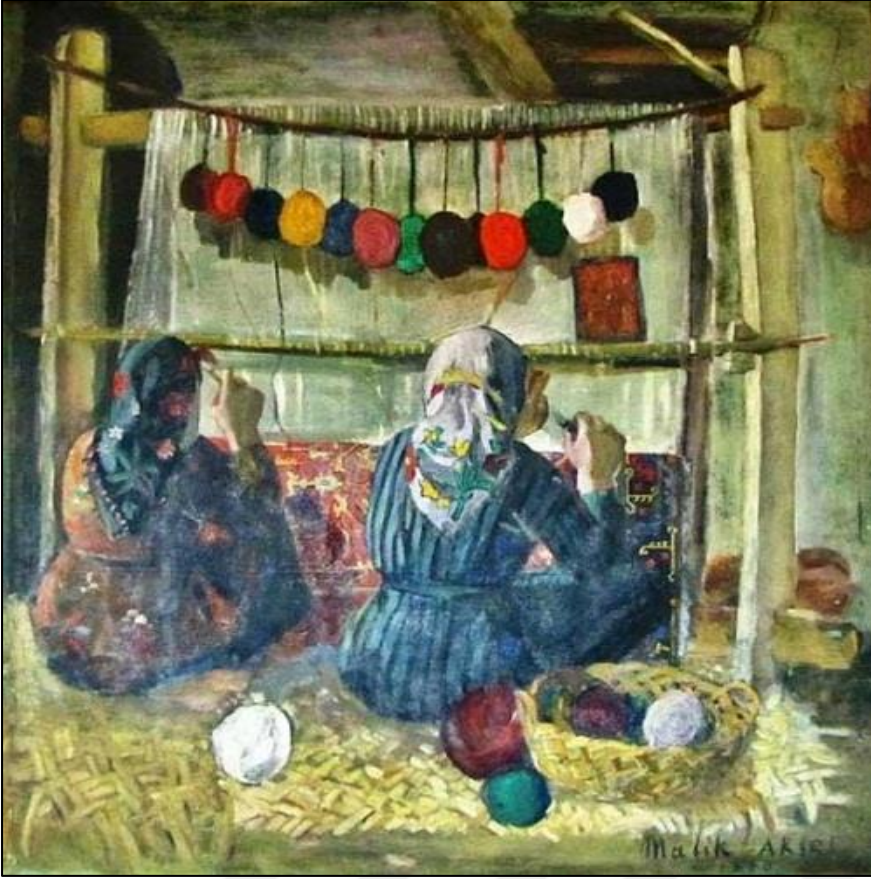
“Resimdeki kadınların yöreselliğinin izlerini taşıyan başörtüleri iki farklı şekilde bağlanmıştır. Kadınların kıyafetleri yöresel bir anlayışla resmedilmiştir” (Girgin, 2009: 72).

Şeref Akdik, Resim 3.10. eserinde izlenimci tutumuyla yöresel konu çalışmıştır. Anadolu ve köy temalarını dönemine özgü bir biçimde yenilikleri aktarmak için yapıtlarında konu olarak bu ülkenin yöreselliğinden, gerçeklerinden yola çıkarak ifade etmiştir.

3.7. Malik Aksel (1901-1987)

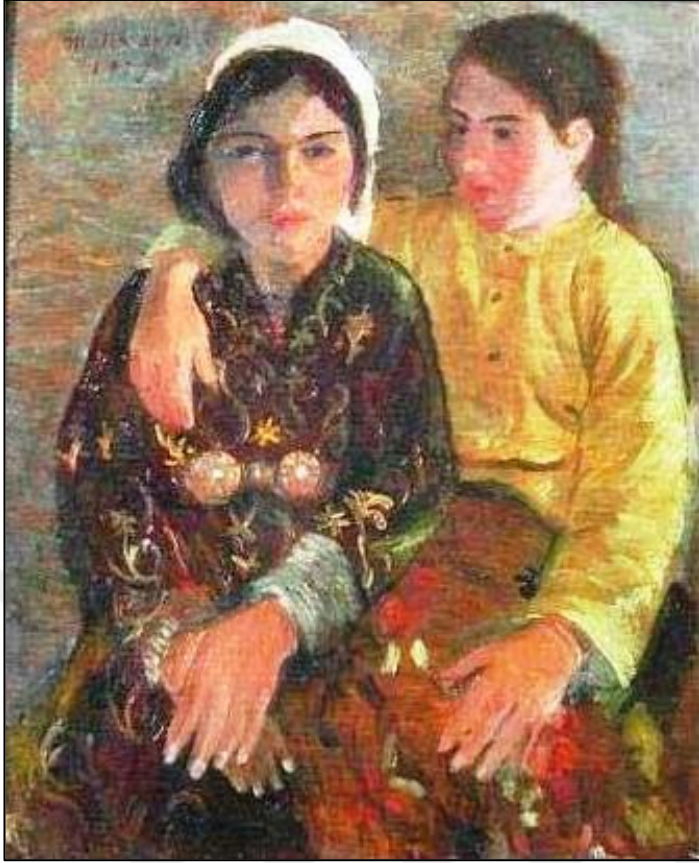
Balkan Savaşı göçmeni bir ailenin çocuğu olan Malik Aksel Selanik’de doğmuştur. Sanatçı resme çevresindeki kişileri çizerek başlamıştır (Girgin, 2009: 91).

Malik Aksel Anadolu halk sanatı ve Türk folklor hakkında kapsamlı bir bilgiye sahiptir. Resimlerinde gündelik yaşam ve yerelliğe yer verilmiştir. Döneminde soyut anlayış fazla olsa da sanatçı sık sık figürü kullanmıştır. Yağlı boya çalışmalarının yanı sıra iyi bir yazar ve iyi bir sulu boya sanatçısıdır. Resimlerinde Türk insanını kendi yakın çevresinden seçerek çalışmış ve ayrıca yöresel bir dil oluşturmayı da başarmıştır (İnan, 2011: 74).

Resim 3.11. Malik Aksel “Halı Dokuyanlar” (İnan, 2011:75)

“Halı Dokuyanlar” resminin başat iki kadın figürü tezgâh başında arkası dönük yazma örtmüş bir şekilde Türk kültürünün gündelik hayatını yansıtmaktadır. Resimde geleneksel olan yazmacılık sanatı işlenirken bir yandan yine geleneksel olan halı motifi ressam tarafından içtenlikle ele alınıp kullanılmıştır. Burada dönemin motif ve kültürü özgün bir şekilde sanatçı tarafından işlenmiş ve Türk resmine bağımsız, ulusal bir kimlik kazandırma çabası sonucu ortaya çıkan bir çalışma olmuştur.

Resim 3.12. İki Genç Kız” Kontrplak Üzerine Yağlıboya 62,5x50,5 (Girgin, 2009: 94)

“Malik Aksel’in resmetmiş olduğu “İki Genç Kız” tablosu toplumsal bir eleştiriyi ve yöresel izleri barındırmaktadır. Resimdeki yöresel motif Anadolu’dur. Sol tarafta duran figürün üzerindeki yöresel bindallı kıyafeti, enseden bağlanmış başörtüsü, sağ taraftaki figürün çiçek motifli şalvarıdır” (Girgin, 2009: 95).

3.8. Nurullah Berk (1906- 1982)

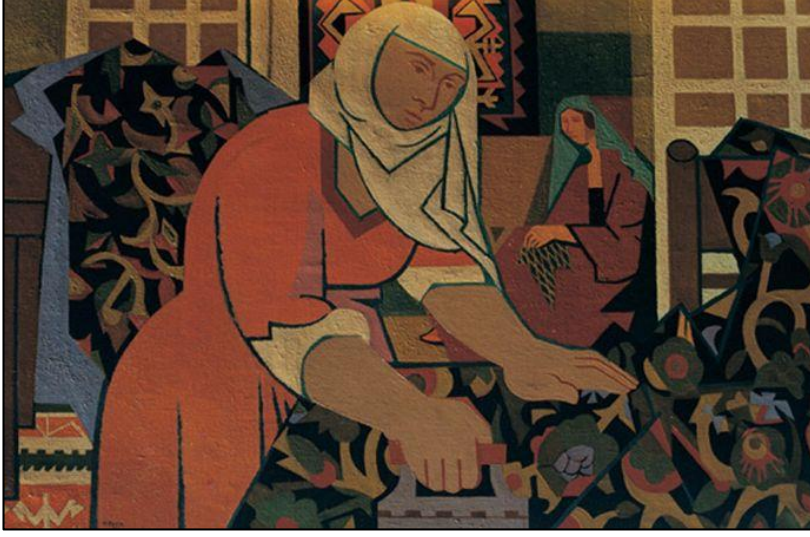
Sanatçı, batıdaki çağdaş akımlara eş değer ilerlemiştir. Nurullah Berk eserlerinde kübist parçalamalara girerek geometrik-figüratif yapımcılığa eserlerinde yer vermiştir. Sanatçı bu akımlar etkisiyle Türkiye’ye özgü motif ve öğeleri araştırmış, minyatürleri de inceleyerek bunları resimlerinde kullanmıştır. Anadolu insanını ve gündelik yaşamdaki insan figürlerini geleneksel unsurlarla birleştirerek resimlerinde konu etmiştir (İnan, 2011: 78).

Resim 3.13. Nurullah Berk, “Gergef İşleyen Kadın”, 1974, Tuval üzeri yağlı boya, 65x53.5cm 5 (Diri, 2019:40)

“Türk resminde bir Doğu-Batı biresiminin gerekliliğini savunan ve motifli anlatımı resimlerine katan sanatçı Nurullah Berk’in (1906-1982), “Gergef İşleyen Kadın” resmi, bir arayış dönemine aittir” (Diri, 2019: 39).

Gergef İşleyen Kız tablosunda nesnelere ve renklerin arası çizdiği sınırlar hatasız bir şekilde boyanmıştır. Gergef Türk kadınının el emeğinin, el sanatlarının simgesi gibidir. Bu eserde Berk, yine Türk motiflerini kullanarak resmetmektedir. Ayrıca kültür ve geleneğimizin kıymetini gelecek nesillere taşımayı amaçlamıştır. Nakışların kendine özgü tasvirini de resimde görmektedir. Kübist bir anlayışla resmedilmiş bu yapıtta işleme üzerine çiçek motifleri kullanılmıştır. Resimde gergef üzerine işlenmiş nakış yöresel bir öğedir (Girgin, 2009: 80-81).

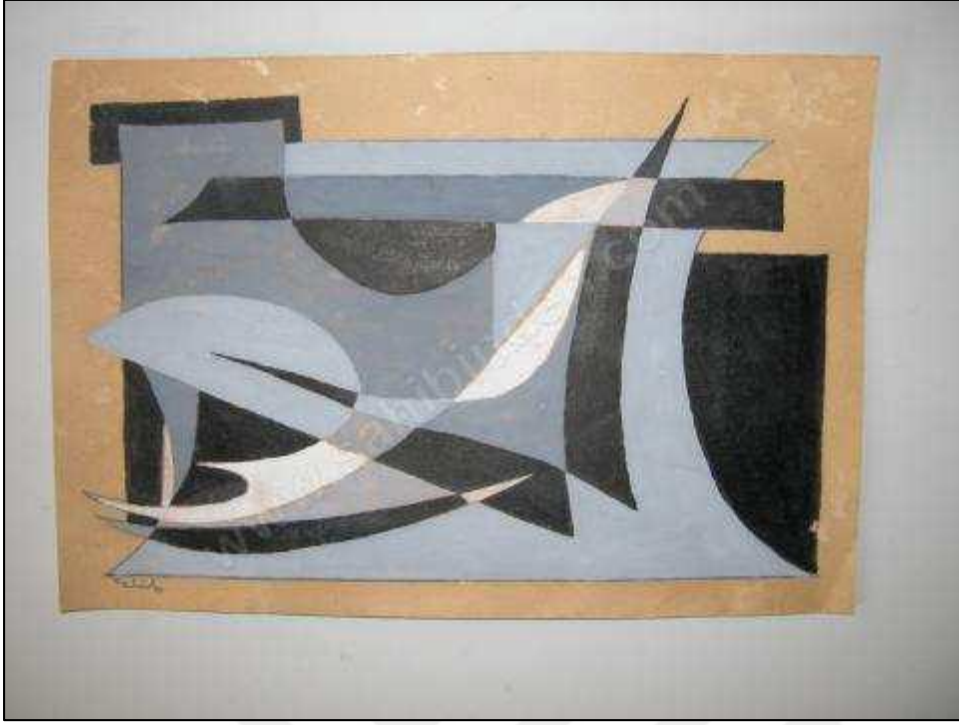
Resim 3.14. 14. Ütü Yapan Kadın, 1950. (Berk, 1977)

Berk, Bedri Rahmi Eyüboğlu ile birlikte Türk resmini geliştirerek sanatta geleneğin ve kültürün kullanılmasında öncülük etmiştir. Böylelikle çalışmalarında geleneksel Türk süsleme sanatlarına, minyatür sanatına ve halk sanatlarına yer vermiştir. “Ütü Yapan Kadın” eserinde gündelik hayattan faydalanarak motifler kullanılmıştır (Teber, 2010: 77).

3.9. Elif Naci (1898-1987)

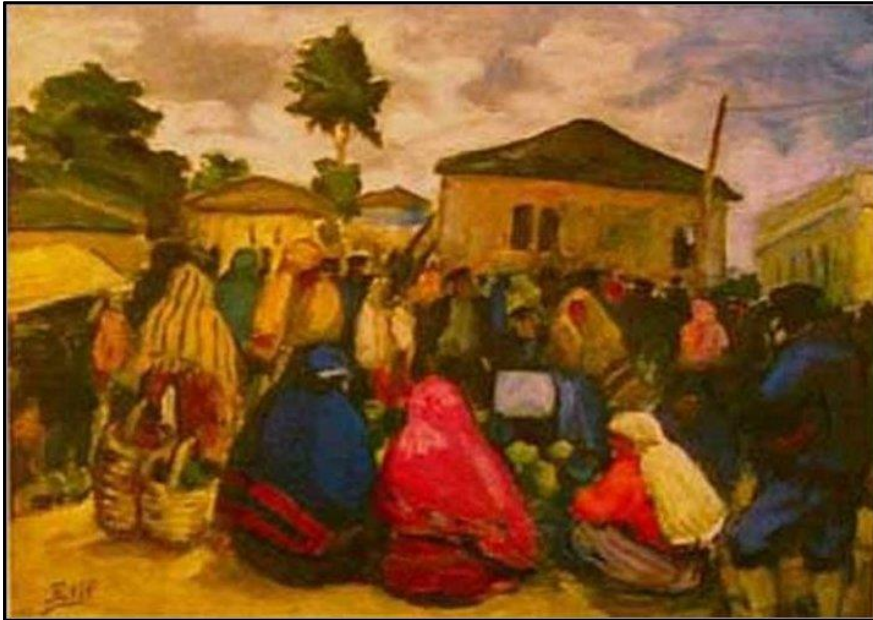
1898’de Gelibolu’da doğan sanatçı ilköğrenimini Edirne’de yaptıktan sonra eğitimini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde tamamlamıştır. 1993’de kurulan “D” grubunun kurucuları arasında yer alan sanatçı eserlerinde empresyonist tarzda çalışmalarda bulunmuştur (Fatoğlu, 1993: 55).

“Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde müdürlüğü esnasında Türk halısı, çinisi, hat sanatı, tezhibi, ebru, çanak çömlek sanatından etkilenerek, onlardan bazı motifler alarak kompozisyonlar meydana getirmiştir” (Yıldız, 2015: 149).

Resim 3.15. Elif Naci Soyut Kompozisyon, 17x25 cm. (Teber, 2010: 130).

Elif Naci'nin soyut olan bu çalışmasında motiflerin özgün yorumu ile kullanıldığını, hat yazısı ve biçimsel düzenlemesiyle dikkat çekmektedir (Teber, 2010: 55).

Resim 3.16. Elif Naci, "Çarşamba'nın Çarşambası" (Naci, 1940)

Elif Naci, Türk resmi açısından epey değerli bir yere sahip olup eserlerinin üretiminde yaşadığı dönemin geleneksel izlerini Türk sanatına aktarmıştır. Aynı zamanda sanatçı

eserlerinde kendine özgü bir resim dili yaratmış ve geleneksel sanatlardan yola çıkarak orijinal kompozisyonlar meydana getirmiştir.

Cumhuriyet'in ilk kuşak ressamı arasında olan Elif Naci, cesur ve şefkatli karakterine sahip olup, objektif zekâsı ve empresyonist sanat anlayışı ile ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. Akademi'de İbrahim Çallı'nın öğrencisi olmuş ve izlenimci resim anlayışı ile ilerlemiştir. Sonraları ise Türk sanatlarının karakteristik özelliği olan soyut-geometrik çerçevede resimler yapmaya yönelmiştir. Anadolu'ya özgü resimler yapan sanatçı geçmiş-gelecek, eski-yeni, gelenek-çağdaşlık çelişkilerini yoğun bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca sanatçının sahip olduğu geçmişinden gelen bir duyarlılığı da sanatına yansımıştır. Türk resminin karakteristik özünü aktarmaya çalışan, millilik ve yerelliğin önemini benimseyerek resimlerine konu edinmiştir (Sağ, 2011).

3.10. Abidin Elderoğlu (1901-1974)

Resim 3.17. Abidin Elderoğlu Al Kompozisyon 89x120 Tuval Üzerinde Yağlı Boya 1972 (Elderoğlu, 1901-1974).

1919 yılında Denizli Lisesi'nde sanat eğitimine başlayan Abidin Elderoğlu 1930'da sanat eğitimi almak için Paris'e Julian Akademisine gider. 1932'de yurda döndükten sonra eserlerinde lekelerin hâkim olduğu figürücü soyutlamalara yönelir. Elderoğlu, daha sonra soyut temelde Hat sanatını uygulamıştır. Böylelikle geleneksel hat sanatı

ile Çağdaş resim anlayışını birbirine bağlayarak benzeşen kaligrafik eğilimli eserler ortaya çıkmaktadır. Harflerin okunurluğunu bozmamaya özen gösteren sanatçı geleneksel Hat sanatının kaligrafik öğelerin tuvalin yüzeyine taşımıştır. Ayrıca sanatçı, kaligrafideki olabirliği kullanarak bir çizgi yolu oluşturup yüzeyde kendine has ritmik bir görünüm uygulayarak özgünlük sağlamıştır (Bayramoğlu, 2013: 12-13).

“Abidin Elderoğlu, kişilik sorununu kesin ve yalın bir biçimde ortaya koymuş, her sanatçıyı ayrı bir karakterde bir heyecan ve güç olarak görmüştür. Sanatçıyı evrensel boyuta taşıyan en önemli etken, sanatçıdaki yaratıcılık ve özgürlük olarak görmüş, yeniliğin sanatın öz sorunu olduğunu düşünmüştür” (Teber, 2010: 131).

Resim 3.18. Abidin Elderoğlu, Sonbahar, 1964 (Kesova, 2019:74)

Eserlerinde doğaya bağlı renkçi bir anlayış ile çizgiyi kaligrafik bir kompozisyon düzeni içinde kullanarak çalışır. Eski yazının kaligrafik sembollerini kullanarak soyut eserler yapan Elderoğlu özellikle resimlerinde, çizginin sürekliliğini ve hareketliliğini çalışmıştır. Çizginin devamlılığını gösteren sıralama doğaya olan sevgisi ve morfolojik özelliklere duyduğu önem soyut kaligrafik çalışmalara dönüşmüştür.

Abidin Elderoğlu, eserlerinde hat yazı sanatı birimlerini hareketli, kuvvetli ve dinamik aşamaya taşıyarak plastik unsurlarla birlikte kullanır. Enerjik formlar ile çalışmış, duygu ve iç dünyasındakileri sanat dünyasını, geleneksel sanatlardan yararlanarak çağdaş ve özgün üslup dilini oluşturmuştur (Kesova, 2019: 73-74).

3.11. Mehmed Siyah Kalem (-)

Birçok tarih kitabında söz edilmeyen Üstad Mehmed Siyah Kalem'in yaşamı ve kimliği bilinmemektedir. Gerçek adı bilinmemektedir. Bazı resimlerine "Karı Üstad Mehmed Siyah Kalem" (Üstad Mehmed Siyah Kalem'in işi) olarak yazılmış. Sanatçının ismi kendi elinden belirli bir köşeye attığı imzadan çok, gelişi güzel bir biçimde, hatta resimlerine ters düşecek şekilde çizilmiş olması, resimlerin kaydı yapılırken eklenmiş olabileceği düşünülmektedir (İpşiroğlu, 1985: 9).

Bazı çalışmalarında Siyah Kalem Batı, Hindu, Moğol, Hıristiyan gibi kültürlerle ait çizimleri ve İslam sanatının etkisiyle Minyatür'den Budizm kültürüne uzanan çekici bir resim macerasına tanık olduğumuzu söyleyebiliriz. Sanatçı Yakın Doğu ile Asya kültürü geleneklerinden hikâye unsurlarını yansıtan çalışmalarında, Moğol, Moğol sonrası, Osmanlı-İslam ve Türkmen birleşimli motifler içermektedir (İrak, 2018: 66).

Mehmed Siyah Kalem sanat tarihindeki gizemli varoluşuna başka bir durumu daha eklemiştir. Siyah kalem bize birçok açıdan gösterdiği vücutları zaman içinde kırarak bedenleri bozarak resmetmiştir. Mehmed Siyah Kalem'i Kübizmden üç yüz yıl kadar önce resimlerinde böyle bir biçim anlayışı ile yaklaşması çağının ötesinde bir sanatçı olarak nitelendirilmesine sebep olmaktadır (Deveci, 2018: 1060).

"Tarih boyunca coğrafyanın her türlü oluşuma etki sağladığı bilinmektedir ve bu etki, Siyah Kalem resimlerinde de açıkça gözlenmektedir. Sanatçının resimlerini analiz etmeye çalışma sürecinde tarihi, kültürel ve sosyolojik etkiler olduğu gibi, coğrafi koşullar da boyut kazandırmıştır" (İrak, 2018: 73).

"Mehmed Siyah kalemin eserleri dönemin sosyal durumu düşünüldüğünde birden çok farklı kültürü barındıran çoklu kültür ortamını yansıtan birer belge niteliğinde düşünülebilir. Sanatçı rulo halindeki eserlerde ki farklı insan tiplerinden oluşan Demonları oluştururken farklılıkları izleyicinin dikkatini çekercesine vurgulayarak ön plana çıkarmıştır" (Eren ve Geçen, 2019: 1156).

Resim 3.19. Siyah Kalem, Bozkırda otlayan at ve sâhibiyle keşiş (Altun, 2018:462)

Siyah Kalem'in dünyasında hayvanlar hayatının önemli bir parçası olup at ise ayrı yerdedir. Çeşitli konular içine farklı farklı atlar, genellikle göçerlerle birlikte çizilmiştir. Burada çizilen atlar Türk resim sanatı içinde çizilen atlardan farklıdır. Siyah Kalem' in atları günlük hayatın içindedir. En doğal haliyle ya otlarken ya da sahibiyle birlikte yer alır. Türk resim tarihinde ise atlar genellikle haşmeti, asaleti, güç ve zafer gibi seçkin temalarla bağdaştırılır. Atlar göçebe hayatın gerektirdiği gibi bir yük hayvanı olarak çizilmiştir. Atın yanında göçebe Yörükler bulunur. Atı otlarken veya yukarıdan çeker gibidir. Siyah Kalem'in resimlerinde ilk izlenim anatomik açıdan hatalı gibi görünür. Boyunlar uzun, gövde şişkin, kaburgalar belirgindir ve anatomi ile oynanmıştır. Özgün üslubu ve gizemli kişiliği ile Türk resim sanatında önemli bir yere sahiptir. Çağın diğer sanatçılarından farklı bir duygu ve düşünce dünyasına sahiptir. At figürünü doğal ve günlük hayatın bir parçası olarak kullanmıştır (Altun, 2018: 462).

4. GÜNÜMÜZ SANATINA YANSIYAN HAFIZA TEMSİLLERİ

“Modern sanatın figürden soyutlamaya giden serüveninden sonra Duchamp’ın çeşme (1917) adlı işi ile değişen estetik algıyla birlikte, sanatta farklı bir döneme girilmiştir. 1950’lere kadar olan dönemin modern sanat olarak adlandırılmasından sonra, 1950 sonrası post-modern ya da çağdaş sanat olarak kabul edilmektedir” (Türkdoğan, 2014: 129). Türkiye’de 1990’lı yıllarla birlikte sanat alanı da ön plana çıkan güncel sanatın ortaya çıkmasında sosyokültürel değişimlerin etkisi oldukça fazladır (Ersen, 2010: 48).

Güncel sanatın anlayışı birden çok alana hitap eder ve disiplinlerarası bir çerçevede genişler. Güncel sanat her dönem varlığını koruyan bir kavramdır ve hem günümüzde hem de geçmişte yaşamış sanatçılar için yerinde bir düşüncedir. Çünkü bu düşünce küreselleşmeye bağlı olarak sanatçının içinde bulunduğu zamana, mekâna, yaşantılarına göre değişime uğrayarak kendi sanat anlayışına ulaşması ve düşünsel olanı ifade etme biçimini yansıtmaktadır (Bulut, 2018: 69).

“Toplumsal yaşam biçimimizi ele alan konular bizi anlatan bize ait eserler doğmasını sağlar. Sanat anlatımı toplumun içinden beslenerek doğduğuna göre resim sanatı da bu durumda iyi bir ayna görevi görebilir” (Yılmaz, 2018: 2).

İnsanların hayatı geçmişte ve günümüzde yaptıkları ve gelecekte yapmayı planladıkları üretimlerle doğrudan bağlantılıdır. Çünkü bir sanatçı, yaşadığı coğrafyanın kendisine kazandırdığı kültür birikiminden direkt olarak etkilenir. Bununla birlikte sanatçı ortaya çıkardığı ürünü, tasarımı ve fikri birçok donanımla kullanır ve orantılı olacak biçimde gerçekleştirilmektedir (Bilgi Çevik, 2022: 22).

Değişimler bizim dünya ile yaşamda kullandığımız araçlarla olan ilişkilerimizle bağlı olmuştur. Yaşantımızdaki birçok hareket çeşitliliğe göre biçimlenmiş ve bu farklı yaşantıların tekrarı sonucu değişimlere uğramıştır. Yaşam bizler için sürekli yenilenen bir olgudur. Bizlerin dünyayı ve kültürel kavramları nasıl algıladığımızı göre yaşam biçimleri değişiklik gösterir. İnsanın ruh hali de sürekli değişim halindedir. Kent yaşamı, nüfus ve hatta radyoda çalan bir şarkı değişime birer örnek olabilir. Tarihsel geçmişimiz ise güncellenerek var olan yaşama böylelikle dâhil olmaktadır. Bundan dolayı geçmişe ve şimdiye zaman açısından da yaklaşılarak bakmak gerekir. Günümüzün kültürel ortamında, her şeyin sürekli değişimi ve ilerleyişi, sonsuz tekrar ve üretimi ile birlikte, zaman niteliğini yitirmiş gibidir. Gün içindeki koşuşturma

içinde zaman akıp gitmekte ve insanlar sabah işe gidişin ve akşam eve dönüşün farkını artık ayırt edemez olmaktadır (Erzen, 2011: 45-59).

Sanatçı kendini geliştirirken çevreden ve kültürden etkilenmektedir. Üreten sanatçı eserlerini kişiliğini de yansıtmaktadır ve bu yüzden kültürel öğelere de rastlanmaktadır. Uygulamacı yazma motiflerini kullanırken kendinde var olan kişilik özellikleri ile kültürel hafıza öğelerini yeniden yorumlayarak, tanımlayarak yaratım sürecini gerçekleştirir.

Kültürel değerlerimizde önemli bir yere sahip olan yazmacılık sanatı ilerleyen tarihsel değerler ve süreç içerisinde olup gelişen bir halk sanatıdır. Anadolu’da gelişen ve Türk halkının elinde kendine muhtas sanat anlayışı ile yoğrulmuş ve toplumun vazgeçilmez bir malzemesi olarak kabul görülmüştür. Halkın yaşantısını yansıtan yazma, kullanılan desenler ve renkler ile pek çok farklı alanda da halkın sanatı olmuştur (Cebeci, 2021: 509).

“Motif dili gorsel sanatlar arasında en çok kullanılan dildir. Bu öyle güçlü bir dil ki, ne zaman kavramı tanır ne mekân. Farklı zamanlarda, ayrı ayrı ülkelerde bambaşka koşullar içinde yaşadıkları halde motif dili insanı şaşırtan bir tempo ile toplumların ortak dili olmuş, mimari, heykel, din ve dil değişmiş fakat motif her zaman özelliğini korumuştur” (Uğurlu, 1991: 78).

Güncel sanat yapıt ile birlikte bilgi ürettiği için disiplinlerarası sınırlar üzerinde gelişmiştir. Dolayısıyla günümüzde sanatçı ve sanatın gereksinimi aynı değildir. İlim ve sanat yeni gereksinimler, eserler üretmek için bir araya gelmektedir. Bugün güncel sanat ürünlerin kaygısı uzun yıllar sürmüş olsa da yenilemek ve yeni bir anlatı ile estetik şekiller kurabilme üzerine gelişmektedir (İncedoğan, 2008: 16).

Yazma motiflerini kullanan araştırmacı düşünce ve biçim birlikteliğinde geçmişini günümüze taşır. Bir yörenin yazma motiflerine ait renk, desen ve çizgileri kendi içsel dünyası ile harmanlayarak başka kültürlerle aktarmayı planlamıştır. Köklere olan bağlılık çalışmacıyı geçmişe götürmüş ve günümüze geri getirip özgün bir üslup kullanmasına yardımcı olmuştur. Yazma motifleri araştırmacının sanat uygulamalarında yeniden yorumlanmaktadır.

4.1. İnci Eviner (1956-)

“1956’da Ankara doğan İnci Eviner, 1980 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünden mezun olur. 1990’da Mimar Sinan Üniversitesi’nde yüksek lisansını tamamlar. 1997 yılında Venedik Bienali’ne davet edilen sanatçının eserleri, beden, kadın, kimlik ve tekinsizlik gibi kavramlar üzerine yoğunlaşır” (Sanatçı ve Zaman Katalog, 2009:194).

Resim 4.1. İnci Eviner, “Yeni Vatandaş”, 2009, Duvar üzerine akrilik, video, 365x832cm, Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Koleksiyonu, Uzun Süreli Ödünç (Metin Fadilloğlu, 2016)

“Çalışmalarının merkezini desen oluşturan Eviner, çalışma pratiğinin başlangıç noktasını kâğıt üzerine çizgi ile oluşturduğu dışavurumlar olarak tanımlamaktadır. Sanatçı sanat tarihine ait alegori, ikonografi, illüstrasyon ve mitolojilerden güncel ideogram ve piktogramlara uzanan, sınırsız bir görsel dilin içerisinde gezinerek kendi sanat anlayışını her defasında zenginleştirmektedir” (Cebeci, 2018: 79).

Eviner eserlerinde daha çok kadının toplumdaki konumlanışı ile ilgili yeni meseleleri dile getirmektedir. Sanatçı fotoğraf, desen ve video performansına uzanan geniş bir sanat perspektifinde uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Genellikle buluntu görüntüler ve fotoğraflardan kadınların bedenlerinin görüntülerinden yararlanmaktadır. Bilge toplumsal zihniyeti tarafından üretilen kadınların ortaklaşa medya merkezli görüntüleri “temsilin temsiline” dönüştürmüştür” (Sağlık, 2020: 17).

İnci Eviner’ in Resim 4.1. “Yeni Vatandaş” enstalasyonu, geleneksel temsile olan yaklaşımları sorgulayan bir çalışma olmuştur. Avrupa duvar kâğıdı geleneğiyle Osmanlı çinilerinin üzerine yerleştiren süslemeleri karşı karşıya getirmiştir. Geleneğin

görsel alfabesine ve politik anlam içeriklerine dikkat çekmek istemiştir. Duvar yüzeyine uyguladığı motifleri anonim veya kaynağı saptırılmış işaret, sembol ve tasvirlerle yeniden inceleyen sanatçı, yerleştirmesinin önemli bir kırılma noktasını oluşturan üçlü video ile gelenek ve hareketli görüntü arasında ilişki sağlamaktadır. Bu çalışmanın en ilginç yanı ise geleneğe karşı bugün nasıl bir cevap üretilebileceğidir (Cebeci, 2018: 79-80).

4.2. Rauf Tuncer (1955-)

Tuncer, Türk Dünyası'nın kültürel sanatına farkındalık sağlayacak sanat eserleri ortaya koymuştur. Rauf Tuncer, Orta Asya Türk motiflerini, eski Türk yazıtlarını, damgaları sanatında kullanan bir ressamdır. Belirtilen konular ışığında çizgi, renk ve leke bağlamında kendi anlayışını ortaya koymuştur. Geleneksel sanatlarımızın motiflerini soyut temeller üzerine oturarak bizlere sunmuştur (Bayramoğlu, 2013: 23).

Kültürümüzün dini ve milli unsurlarının sanatsal verilerine duyarlı yaklaşımıyla eserler üreten, geçmişin değerlerini geleceğe taşıma endişesi ile çalışan bir ressamdır (Mercan, 2018: 73).

Resim 4.2. Rauf Tuncer Orhun Abidelerinden Yansımalar 85x105 Tuval Üzerine Akrilik (S.Ogren, 2018)

Rauf Tuncer, “Orhun Abidelerinden Yansımalar” eserinde, tarihsel malzemeden esinlenerek yeni bir bütünlük sağlamıştır. Bu açıdan sınır yolu içinde açık koyu değerler ve şekil bağlantıları sıkı bir yapı bütünlüğü kazanır. Kompozisyonda üst-üste bindirilerek kaligrafik bir görünüş ile leke düzeni ortaya konulmuştur (Bayramoğlu, 2013: 26).

“Tuncer’de uzun araştırma ve incelemeler sonucunda kullanmış olduğu Orhun Alfabeleri üzerine yer alan, hiyerografik, yazıyı, mezar taşlarında bulunan damgaları, halılar üzerindeki motifleri birer sanat eseri olmaktan öte bir duygunun, sosyo-kültürel hayatın tarihi birer belgesi olarak algılamış ve onların derinliklerine inmeye çalışmıştır” (Bayramoğlu, 2013: 23).

4.3. Oya Katoğlu (1940 -)

“Sanatçı Oya Katoğlu, 1940 yılında İstanbul’da doğmuştur. Sanatçı Ankara Üniversitesinde Sanat Tarihi öğrenimi görmüştür. Sanat Tarihi öğreniminin ardından resme daha fazla zaman ayıran Oya Katoğlu, babası sanatçı Turgut Zaim’in eserlerinde işlediği konulara yönelmiştir” (Abatay, 2021: 62). Katoğlu “ minyatür sanatının çizgi, istif ve renk düzenini anımsatan yüzeye bağlı kompozisyonlarında, Anadolu’nun geleneksel yaşama biçimlerini, babası Turgut Zaim gibi doğal çevreleri içinde resimler” yapmıştır (Sosyolojisi.com, 2018).

Türk resim sanatı tarihinde ayrı bir öneme sahip olan Katoğlu kendine özgü eserleri ile çok yönlü çalışmalar yapmıştır. Sanatçının resim alanındaki çalışmalarını Anadolu yaşamı, kadın temaları, şehirler, özgün baskı çalışmaları gibi konular oluşturur. Kendine özgü tarzı ile Çağdaş Türk resmine ilham kaynağı olmuştur (Kaymakçı, 2022: xiii).

Oya Katoğlu, resimlerinde farklı teknikler kullanarak birçok konuyu ele almış, çok yönlü bir sanatçıdır. Sanat kariyeri boyunca Katoğlu çalışmalarında kadın temasını sıklıkla konu olarak ele almıştır (Kaymakçı, 2022: 347).

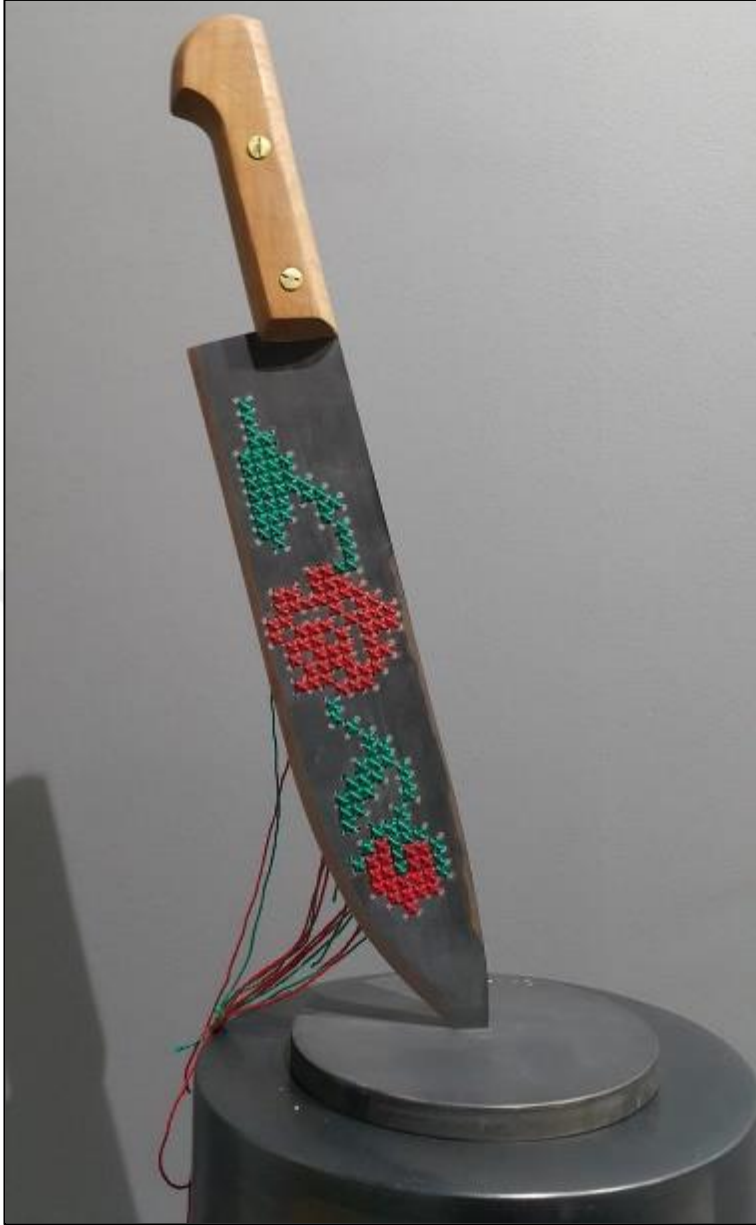

Resim 4.3. Oya Katoğlu, “Kadınlar”, 1966, Kü.g.b, 47,5 x 65,5 cm, Akbank Resim Koleksiyonu (Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, 1966)

Ayrıca sanatçının kadın temasını ele aldığı resimleri, Anadolu yaşamını anlattığı eserler kadar zengin görünümlere ve içeriğe sahiptir. Katoğlu, resim 4.3.’deki kompozisyonda Anadolu kadınının günlük yaşantısını, toplumdaki önemini vurgulamıştır. Naif bir ressam olmasına rağmen, küçük yerleşim alanlarındaki kadınların toplumsal sorunlarına da yönelmektedir (Kaymakçı, 2022: 350).

4.4. Canan Demir (1975-)

Lisansını 1994 ve 1998 yılları arasında Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde tamamlayan sanatçı daha sonra Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde “Resim-İş (sanat) Eğitiminde Sanat Eleştirisinin Yeri ve Önemi” adlı tezini yazmıştır. Akademik hayatına Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak başlayan sanatçı doktorasını Gazi Üniversitesinde “Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Üç Boyutlu Çalışmalarda Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi (8. sınıflar örneği)” tezi ile tamamlamıştır. Doç. Dr. Canan Demir halen Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında akademik çalışmalarına devam etmektedir. Sanatçı 2019 yılında Heykelde Yeni Keşifler Yarışması’na, 2008 yılında CEPA Fotoğraf Yarışması’na ve 2013 yılında Uluslararası Köroğlu Festivali 27-29 Ekim Kapsamında, Ulusal Anıt Heykel Proje Yarışması’na katılarak ödül almıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2023).

Resim 4.4. Canan Demir, “Geçmişte Bir Gün” , 2019 (İşler, 2021:12)

Sanatçının “Geçmişte Bir Gün” adlı eserinin konusu kadındır. Kadını temsil ettiğini düşündüğü çiçek şeklini sıkça kullanmıştır. Ona göre içinde kadını barındıran her konu tabiatı ve hayatı da ilgilendirir. Çalıştığı nesnelere keskin, sert, güçlü ve kuvvetlidir. Nesnelere sertliğine ve gücüne rağmen geleneksel motifleri, bir çeyiz hazırlar gibi nakış olarak işlemeyi seçmiştir. Böylelikle nesnelere zihinde bıraktığı sert etkiyi yumuşatmaya çalışmıştır. Yaşam- ölüm, doğal- yapay, sert-yumuşak, doğru-yanlış, güçlü- zayıf, iyi-kötü, savaş-barış, güzel-çirkin, ağır-hafif gibi kavramları da kendi zıtlıkları içinde sorgulamaya çalışmaktadır (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2019).

4.5. Doris Salcedo (1958-)

1958 Kolombiya doğumlu olan sanatçı Doris Salcedo, yaşadığı yer başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde yaşanan toplumsal acı, sarsıntı, iç savaş ve şiddet olaylarını hem kişisel hem de toplumsal yas ve bellek üzerinde çalıştığı eserleriyle tanınmaktadır. Kaybetme kavramı ve kaybolan insanların geride bıraktıkları dayanılmaz boşluğu sorgulayan işleri aslında Salcedo'nun kendi kişisel geçmişi ile ilişkilidir. Enstalasyon çalışmalarında genellikle ahşap mobilya, giysi, mermer ve çim gibi farklı materyaller kullanan sanatçı, Tate Modern'in zemininde yarattığı ve Shibboleth adını verdiği enstalasyonu ile adından sıkça söz ettirmiştir (Artful Living, 2016).

Resim 4.5. Doris Salcedo, Untitled/ İsimsiz, 1999 (Ünay Selçuk, 2018:1053)

“Örneğin “Untitled/İsimsiz” çalışmasında gazeteci bir barış aktivisti olan Jaime Garzón'un 13 Ağustos 1999'da öldürülmesini; ters çevrilmiş ve duvara çivilenmiş güllerle hatırlatır. Bu müdahale bir grup sanatçı ve Garzón'un kardeşleriyle birlikte gerçekleştirilir. Garzón'un evinden öldürüldüğü noktaya kadar olan bu müdahale, tarihsel, toplumsal, kişisel bir bellek katmanını oluşturur” (Ünay Selçuk, 2018: 1053).

Doris Salcedo'nun yerleştirmeleri kurguladığı mekânlar yerine, hafızasında yer edinmiş olayların temsillerinden oluşur. Adeta sembolleşen nesnelere ve olayların anlatıcısı konumundadır. Böylece belleğinde yer edinmiş toplumsal olayları, sanki tekrardan topluma anımsatmaktadır. Bu bağlamda tabakalı bir bellek oluşturmaktadır (Ünay Selçuk, 2018: 1052).

Sonuç olarak Salcedo, ülkesindeki dönemine damga vurmuş iç savaşı ve uygulanan politikayı çalışmalarında işlemiştir. Binlerce insanın ölmesi, insan hakları ihlalleri,

yaşanılan şiddetin ve onların yaşadığı ızdırap ve üzüntüler Salcedo'nun çalışmalarında objektifliğe ulaşmaktadır. Yaşanılan olaylar yaşayan kişilerin gözünden hissedilerek işlenmektedir (Sağlam, 2020: 595).

4.6. Tracey Emin (1963-)

1963 yılında Londra'da doğan Tracey Emin Türk kökenli bir babanın ve İngiliz bir annenin kızı olarak dünyaya gelmiştir. Babası Enver Emin başka bir kadınla evlidir ve Tracey Emin'in annesi ile hiç evlenmemiştir. Maddi zorluklar nedeniyle sosyo-ekonomik düzeyi düşük bir ortamda gençliği geçen Emin, acımasız cinsel deneyimler yaşamıştır. Tracey Emin sanatta cesur olmasının nedenini 'Yaban Vatan' adlı yazdığı kitapta ailesine teşekkür etmekte ve sanatta cesur olmasını buna bağlamaktadır. Emin eğitimlerini ise, 'Medway College of Design' okulunda moda eğitimi, Maidstone Art College'da resim, Royal College of Art'da Özgün Baskı ve Brikbeck'te felsefe eğitimi olarak tamamlamıştır. Emin 'Genç Britanyalı Sanatçılar' (Young British Artists) olarak tanınan bir gruba dahil olmuştur. Şu an hala Royal Academy of Arts'da ders vermektedir (Türk ve Akyol, 2010: 106).

Resim 4.6. Tracey Emin, "1963-1995 Yılları Arasında Uyuduğum Herkes", (Everyone I Have Ever Slept With 1963-1995), 1995 (Gültekin ve Bahadır, 2020:104)

Tracey Emin 1995'te "Uyuduğum Herkes 1963-1995" adlı çalışmasında girişin açık bırakıldığı ve içeriğinin aydınlatıldığı küçük bir çadır yerleştirmiştir. Sanatçının hafızasında yer eden 102 kişinin ismini çadırın üzerine kumaşlardan keserek işlemiştir. Dikişle işlenen bu isimler arasında büyükannesi, aldırılmış olduğu fetüsler, ikizi ve partnerlerinin isimleri yer almaktadır. İzleyicinin eseri görebilmesi için çadırın içine girmesi gerekmektedir. Bunu bilerek yapan Emin, izleyici ile sanatçı arasında bir empati kurmayı amaçlamaktadır (Tracey Emin, 1995).

Emin eserlerini yaşantısıyla özdeşleşmiş olup izleyiciyle eserlere baktığında özdeş bir anı bulmaktadır. Emin'in ortaya koyduğu yaşantısının yerine kendini koyan izleyici, zevk alır, tiksinti duyar ve sanatçının amacı olan empati bağı kurulmuş olacaktır. Ayrıca, Emin eserinde kendi geçmişini de anlatmaktadır. Böylelikle eserleri ile kendisini özdeşleyerek ikisinin de aynı anda izleyiciyle buluşmasını sağladığı ortaya konulmuştur. Emin kendi geçmişiyle de bir empati kurarak bunu izleyiciye sunmaktadır. Seyirci sanat eseri aracılığıyla sanatçı ile empati kurmasıyla, mahrem alanı gözlemlemeye dahil olur. İzleyici röntgenci konumunda kendisini bulmaktadır. Ayrıca gizli olanın böylesine yürekli şekilde kamuya açılması ve yasal hale gelmesiyle, bu cesur olmaya da arzu oluşturan bir empati sağlamaktadır. Bu iki eserde empati kavramına ilişkin kurulan göstergeler yer almaktadır. Tracey Emin'in bu eserlerinde empati girişimi önem kazanmaktadır (Gültekin ve Bahadır, 2020: 105). Emin, kendi belleğindeki izleri güncel sanat anlayışı ile izleyiciye sunmakta ve hafıza temsillerini kamuya açmaktadır.

4.7. Michael Blum (1966-)

“Michael Blum’un A Tribute to Safiye Behar (Safiye Behar’ın Anısına) adlı projesi, gerçekle kurgu arasındaki benzerliklerden beslenerek izleyiciyi tarih, bellek, mit, müze gibi kavramlarla inşa edilmiş bir labirente sokar ve bu labirentin içinde kurmaca bir karakterin hayatını sahneler” (Kılınçarslan, 2007: 66).

Resim 4.7. Michael Blum, Safiye Behar Anısına, 2005. Yerleştirme. Mekân: Deniz Palas Apartmanı (Esche ve Kortun, 2005)

Michael Blum’un 9. İstanbul Bienali’nde gerçekleştirdiği “Safiye Behar Anısına” isimli yerleştirmesi de hafızayla ilintili uygulamalarda mekânın öne çıktığı çalışmalara

örnek olabilir. Bu çalışmayı, Safiye Behar'ın asıl evinin yerinde değil de Deniz Palas'ta kurgular. Behar'ın tanıdığı kişiler ile haberleşerek, tarihsel bilgiden kaynaklar bularak bir müze ev tasarlar. Musevi bir ailenin kızı olan Behar, Marksist, Feminist bir kadındır. Safiye Behar, Atatürk de dahil olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında çalışan birçok kişiyle yazışmaları olan aydın bir Türk kadınıdır. Bu kurgu, çok tabakalı zamanı ve mekânı hafızanın taşıyıcısı olarak öne çıkarmaktadır (Ünay Selçuk, 2018: 1054).

“Blum, kurduğu müze-ev ile izleyiciyi sahnenin dışında bırakmakla birlikte, izleyicinin sınırlı bir alana dâhil olmasına izin verir. Ama bu dâhil oluş, kurgu karakterin gerçekten yaşamış olduğuna, izleyiciyi ikna edecek kadardır. Seyirlik olana biraz daha yakından bakabilme imkânı, kurgunun gerçekliğine inandırmaya yarayacak, ancak daha fazla bilgi edinmeye olanak tanımayacak kadardır” (Kılınçarslan, 2007: 69).

5. YAZMA MOTİFLERİ ÜZERİNE KİŞİSEL UYGULAMALAR

“Üretilen her sanat eseri, doğduğu yerin ruhunu taşır. Sanat eserleriyle dile getirilen, sadece çevresel kültür özellikleri değil; aynı zamanda bireysel tasavvurlar, beğeniler, acılar, aşklar, sevinçlerdir. Böylece sanatın çok yönlülüğü dediğimiz özelliği ortaya çıkmış olur” (İnan, 2011: 101). Birçok sanatkârın içinde çabaladığı dünyası ve doğruluğuna inandığı bilgi vardır. Bu dünyasında açıkça veya gizli bir takip olsun olmasın inancı elbet yansımaları bulur. Sanatçının tercihleri örneğin seçtiği konu, işlediği stil, inandıkları ve amaçlarından oluşur. Yaşadığımız çevre, yetişme koşullarımız, algımız eğitim bunların hepsinin birleşiminin sonucu sanatçıyı zorunlu etkisi altına alır (Gezgin, 2017: 155).

Geçmişte insanlar yaşadığı yerin gelenek, görenekleri, inançları doğrultusunda hasret, sevgi vb. duygularını, yöresel birçok kumaşta motiflere yansıtarak simge dilini kullanmıştır. Anadolu’da da yaşamış pek çok medeniyetin sosyal yaşantısı içinde figürlü imgeler kültürel önem taşımaktadır. Sanatta kendi geleneğinden beslenerek özellikle yazmacılık kültürü üzerine daha fazla eğilmeye ve özgün eserler ortaya koymaya yardımcı olmuştur. Araştırmanın amaçlarından biri de, İç Anadolu bölgesinde üretilmiş olan yerel yazma ve dantel motiflerinin özelliklerinden yola çıkılarak araştırmacının sanatsal çalışmalarında özgün yorumlara ulaşabilmektir.

Araştırmacının bireysel çalışmalarında temsil edilen kimlikler ve zaman kavramı içinde yeni alanlar yaratmak amaçlanmıştır. Her geçen gün değişen kimlikler, duygular, düşünceler beden üzerinde geçmişin izleri ile birlikte harmanlanıp sunulmaya çalışılmıştır. Geleceğin yeni ruhunu yeni inşasını kabullenerek ilerlemek ve yeni bir şeyler üretmek hafızayı yani kültürel belleği canlı tutmaktadır. Yöresel etkilerle biçimlenmiş ama evrensel de yanı olan geleneklerin yaşamsal bir önemi de vardır. Çünkü onlar insanları, sanat ile birleştirir ve birbirine bağlar. Yöresel etkiler, yazma motifleri, dantel, figür, beden, kumaş, renk birleşimleri uygulamaların vazgeçilmez parçalarını oluşturmaktadır. Motifleri ve dantelleri farklı zaman ve kültür katlarından kesip alarak günümüze taşımak bugün, geçmiş ve gelecek arasında anlamlı köprüler kurmaktadır. Ayrıca işlenenin ruhunu yeniden işleyerek özgün bir biçimde yorumlayarak ele alınmak istenmiştir.

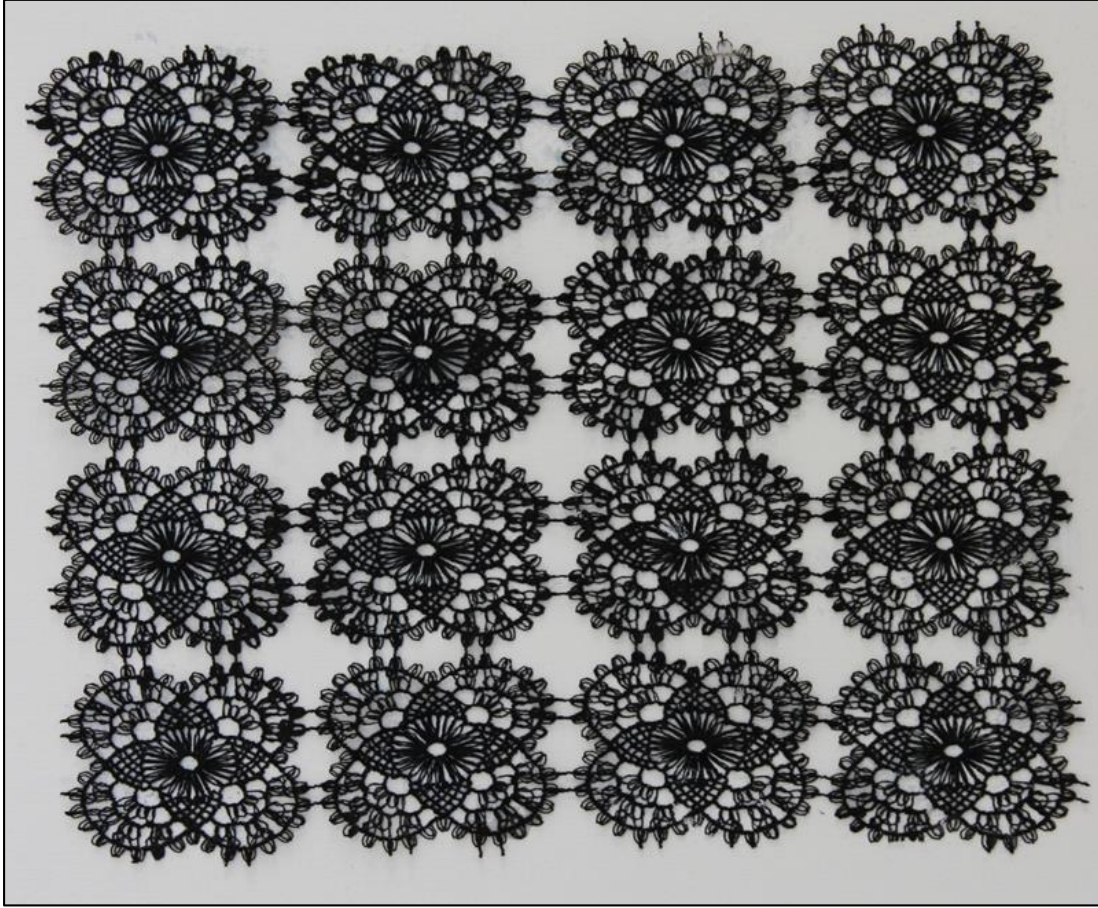
Uygulamacı için araç olan geçmişin kültürel değerleri günümüzün materyalleri ile buluşarak yeni bir ortamda ebedilik kazandırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada geleneksel süsleme motifleri kullanılan semboller ile ilgili literatürlerde yer alan kaynaklara ulaşılmıştır. Yüzyıllar içerisinde yaşamla anlam kazanan sembolik ifadeler, insan formu şekilleri veya tuval yüzeyindeki boş düzleme kesilip yapıştirilmiştir. Günlük yaşamla ve sanatla ilişkili bu formların, yıllar içinde yeni ifadelerle boyut kazanması yeniden anlam bulmasına neden olmuştur. Geçmişten günümüze ulaşan yazma motifleri ve tarihsel gelişim incelendiğinde yazma motiflerinin kültürde yeni üsluplar kazandığı görülmektedir.

Uygulamacı farklı motif, dantel ve desenlerle sanatın farklı alanlarındaki en değerli basamağa ulaşmayı hedeflemiştir. Geleneksel süsleme sanatının ve halk sanatının zengin motiflerinden yola çıkarak özgün bir yorumla hem motifi hem de figürün yeni ruhu yansıtılmış olacaktır. Sanatta özgün olmak günümüz resim sanatında en önemli konulardan biridir ve yine en özgüne en değerliye ulaşmanın yolu kendi geleneksel yapısından beslenen hafıza temsillerini kullanmayı sağlayabilmektir. Sanatta kendi geleneğinden beslenerek özellikle motif ve figür üzerinde durularak araştırmalar ile resimlere yön verilmiştir. Motifleri çizmek yerine geçmişe ait kumaşlar bulunarak kesilip tuval üzerine yeni bir yorumla eklenmiştir. Yöresel etkiler, yazma motifleri, figür, beden, kumaş, renk birleşimleri resimlerde kullanılmıştır. Çalışmalar da yöresel etkilerle biçimlenmiş ama evrensel de yanı olan geleneklerin yaşamsal bir önemi de vardır. Çünkü onlar insanlardan izler taşır ve onları birbirine bağlar. Renklerin hareketleri ve kullanılan kumaş yorumları ile iç içe geçerek bir bağ kurması sağlanmaktadır. Farklı zaman ve kültür katlarından kesilip alınan yazma motifleri, danteller daha da köklü bir hale getirmek istenmiştir. Kuşaklar boyunca var olan kültürel semboller, formları, motifi ve figür yeniden birleştirilmektedir. Renkçi bir anlayış içerisinde özgün, hareketli fırça vuruşlarıyla geleneksel süsleme sanatını ve halk sanatının zengin motiflerinden yararlanarak yorumlar elde edilmiştir. Akla gelebilecek her türlü malzemeyi kullanarak geleneğin hiç olmayan anlatımı ile insanları şaşırtmak ve düşündürmek alışkanlıklarımızı sorgulayarak yaklaşmak ve yaratıcılığın ön planda olduğu bir anlatım düşünülmüştür. Sade ve öze ulaşmak başarılı bir tasarımın koşullarından olabilir. Yaşadığımız dönemin evrensel saydığı bazı türleri vardır. Soyut, yalın, sade bir anlayışa sahip olan bu özellikler harmanlandığı kültürle bir senteze ulaşılmayı amaçlamıştır. Değerli bir yere sahip olan ve kültürümüzü, bizleri

yansıtan yazmalar ile resimler üretmek, yansıtmak çok da kolay değildir. Resimlerde hafıza temsilleri hesaplanarak motif, dantel, el işi ve figürler kullanılmıştır. Ayrıca renklerle uyum içerinsin de yapılırken oldukça dikkat edilmiştir. Hislerimiz her zaman bizlere yol gösterici olmuştur. Gerek renk kullanımında gerekse figür çizimlerinde hisler ön plandadır. Tüm bunları edindiğimiz yeni yollar ile keşfettiğimiz kültürel geçmiş ile birçok yerel motifi birleştirerek yeni farklı denemeler sonucu bu resimlere ulaşmak amaçlanmıştır. Yaşama mutluluk veren geleneklerimiz, geçmiş ile bağı yaşamak bu değerleri sürdürebilmek ve bu değerleri yeni bir bakış açısı ile gelecek kuşaklara ulaştırabilmekle oluşur. Uygulamacı için bu noktada yerel motifleri tanıtmak kültürleri, kimlikleri ortaya çıkarmak ve bu geleneği korumuş olmak çok önemlidir.

Hafıza temsilleri sanat ve kültür arasında gündelik yaşam arasında hayati bir bağ olduğuna da işaret eder. Bizler için önemli bir yere sahip olan bu değerli yaşama biçimleri, toplumun günlük hayatta kullandığı yerel motifleri ve geleneksel birçok ürünü resimlere taşıyarak yeniden işleyebilir düşünce şekli ile sunmak yapıtlar ortaya konmak amaçlanmıştır. Aslında tüm insanlığın ortak mirası olan motifler ile yola çıkarak yeni yönler bulmak özgün bir yorum katmak uygulamacıyı daha da heyecanlandırmıştır. Her motif de bambaşka bir anlam yüklüdür ve yaşanmış izler taşır. Uygulamacı açısından izler taşıyan motifler ve yaşadığı yerin kültürü ile bağlılığını gösterir her zaman. Geçmişte bizi mutlu eden anılar şimdi ki zaman ile birleşince resimlerine uygulamacıdan bir şeyler kattığı düşünülmektedir. Böylece kültürel hafızada kalan yazma motifleri yarınla aktarılacak yeni motifler olacaktır. Zenginleşerek günümüze ulaşmış olan bu öğeleri geliştirip kendine özgü bir figür, desen, simge oluşturarak farklı yollar denemek yeni kapılar açacaktır. Bu yüzden resimlerde sıkça kullanılan iki şey olarak renk ve yazma motifleri bir arada kullanılmıştır. Anadolu kadınlarının günlük hayatta kullandığı yazma motifleri, el baskısı motifler bu tez çalışması sürecinde ana konu olmuştur. Bütün bir sürecin üretimi olarak tuval üzerine kökboyasıyla boyanmış baskı koton tülbendi olan yazma motifleri dekapaj tutkalı ile yapıştırılmıştır. Desenler ve kıvrımlar hem form hem de düşünce olarak birbirine bağlanmıştır. Bütün bu kıvrımlar hayatımızın inişleri ve çıkışlarıdır. Boya ve motiflerin, el işlerinin birlikte hayat bulması bu yapıtta ki etkiyi aktarmak istemiştir. Bu bir kaç olgunun yeniden hayat bulması, kültürel birikimlerden yararlanarak bu forma ulaşmıştır. Aynı zaman da bu konuya başlarken ilk olarak 'Gelecek' ve 'Gelenek' kavramlarını araştırarak işe başlanmıştır. Uygulamacıya ilham

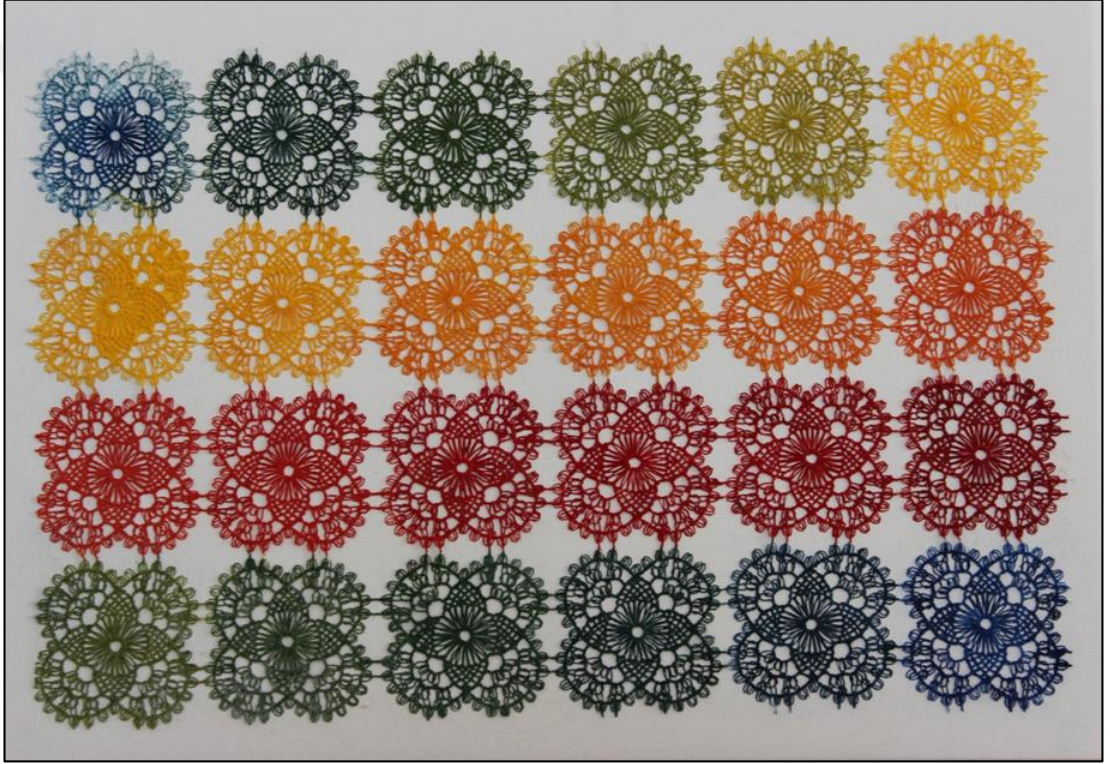
olan geleneğimiz konusu araştırılıp yorumlanırken yeni bilgiler ile yola devam etmek yeni yeni ilhamlarla resimlere taşınmıştır. Yazma motiflerini ararken bedenlerin geçmişini resimlere yansıtmak tekrar bir merak duygusu uyandırmıştır. Geçmiş ile şimdi arasında uzanan yeni yorumlar böylece gelecek kuşaklara aktarılmış olacaktır. Özgün fikirler üretilmesi yönünde yeni araştırmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Resim 5.1. Aslı Sarıkaya, İsimlessiz, 2023, Tuval Üzeri Karışık Teknik, 30x30 cm.

İlk resim tuval üzerine yapıştırılan dantel kolaj tekniği ile yapılmış, 30 x 30 cm ebadında küçük bir resimdir. Hayatımız hiçbir zaman dümdüz değildir. Birçok zorluk ve sıkıntılar ile mücadele ederiz. Ve hayatın bizlere sunduğu bu zorluklar karşında insanlar çok güçlü durmalıdır. Bu yüzden insanlar her zaman kendilerine yeni yollar arar ve bulurlar. Aslında hayat da bize bunu getirir mücadelecı olmayı. Bu hayat döngüsünü uygulamacı dantel ile bir bağ kurarak anlatmaktadır. Zemin yüzeyi burada düz beyaz bırakılmıştır. Hayatı temsilen beyaz renk burada kullanılmıştır. Daha sonra her bir dantel bölmesi siyahla boyanmıştır. İnsan yaşamını ve insanı temsil eden dantel motifleri burada tek bir renktir oda siyah. Siyah güçlü bir renktir bu resimde insanları

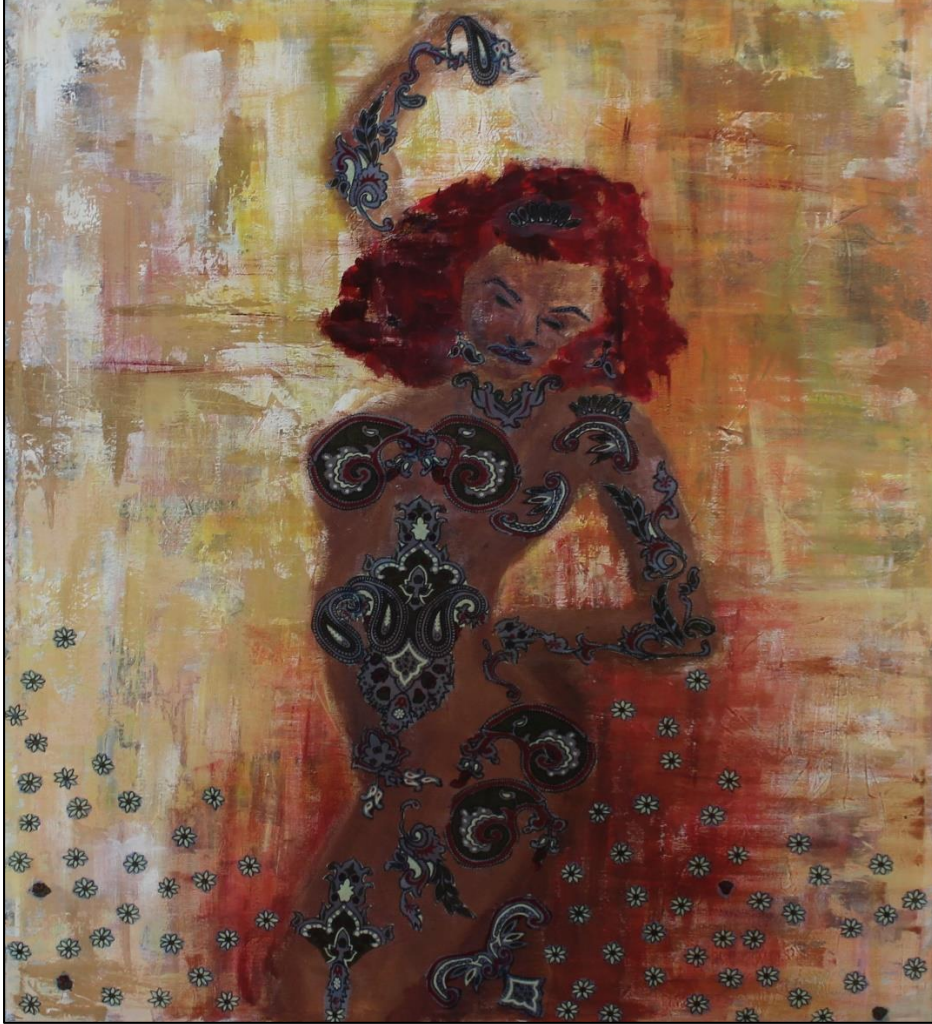
temsil eder. İnsanlar bir araya gelerek toplumsal bağları oluşturur. Burada her bir dantel birine bağlıdır ve dayanışma içindedir. Bu topluluk bir kültürü oluşturur ve birlik beraberlik içerisinde geleneklerimiz ortaya çıkar. Burada yaşam beyaz zemini dantel motifleri insanları ve siyah renk ile yani gücü temsil eder. Bizler bu hayatta kültürel öğeler sayesinde birbirine bağlı yaşamlar sürerek hayatımıza yön veririz. Bu yön ancak geleneğini koruyarak unutmadan güçlü bir şekilde yaşarsak daha iyi yarınlara ulaşabilir. Bu çalışmada Sarıkaya insanlar hayatlarında güçlü olmalı ki yaşamlarında en olgun çağına ulaşsınlar ve sonra hiç tükenmeyen güçlü insanların geleneğini oluştursunlar ister.

Resim 5.2. Aslı Sarıkaya, Her Şeyin Aslı, 2023, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.

İkinci resim ilk resmin özelliklerini temel alarak yapılan bir diğer çalışmadır. Bu resimde daha fazla dantel ve farklı renkler kullanılmıştır. Bu resimde beyaz zemin yine hayatı temsil etmektedir. Bizleri düşündürmek kişinin kendi yaşamını şöyle bir gözden geçirmesi gerektiğini düşünülmüştür. Sarı, mavi, kırmızı, turuncu ve yeşilin açıktan koyuya ve koyudan açığa nasıl aktığını görürüz. Sarı renk burada geçiciliği temsil eder. Kırmızı renk heyecanı ve mavi renk ise akli temsil etmektedir. Yeşil ve turuncu ise zamandır. Yaşam içinde insan aklıyla uzun uzun bir yol alır. Bu zaman çerçevesinde birçok doğru ve yanlışlar yapabilir. İnsan doğar ve olgunlaşır aklını kullanır. Bunun

yanı sıra yaşamında heyecan, mutluluk, üzüntü gibi birçok geçici duyguyu yaşar. Burada insan yaşamının serüveni gözden gerilmektedir. İnsan doğar yaşar ve ölür burada geçen bu süreç her şeyin geçici olduğu vurgulanmak istenmiştir.

Resim 5.3. Aslı Sarıkaya, “Anımsama” , 2021, Tuval Üzeri Karışık Teknik, 100x80 cm.

Bu çalışmada şimdiki zamanın duygu ve düşüncelerinin birleşmesi ile bedenın geçmiş anılarını geleceğe, yaşam döngüsüne yeni bir ruh ile aktarılmak istenilmiştir. Toplumun geçmişte ve şimdi de kullanmış olduğu yaşamsal izler taşıyan yazma motiflerini, geleneksel ve yerel birçok ürününü uygulamacı yeniden işleyerek özgün bir biçimde yorumlayarak ele alınmıştır. Ebedi bir beden ile ebedi bir yazma motifi anımsama yoluyla bizleri mutlu eden duyguları yeniden tasvir ederek yaşamın bir parçası haline dönüştürmek kaçınılmazdı. Uygulamalarında renkleri, bedenlerin yaşamda ki izlerini, düşüncelerini göz ardı edemeyiz. Bu yüzden geçmişin ve şimdinin duygularla buluşmasını yazma motiflerine, renklere aktarıldı. Beden ve renkler

kültürün parçası olan yazma motifleri ile buluştu. En çok da yöresel yazmalar, oylar, baskılar kullanıldı. Tuvallerdeki yazmalar kullanırken gerçek kökboyasıyla boyanmış baskı koton tülbentleri kesilerek resimlere yerleştirildi. Özel beceri isteyen El baskısı eserler usta ellerden çıkarak uygulamalarda ana unsuru olmuştur. Bu tablo da yazma motiflerini parça parça kesilerek kadın bedeni üzerine yerleştirildi ve dekupaj tutkalı ile yapıştırılmıştır. Motifler burada kadının vücut özelliklerine göre yönünü bulmaktadır. Kadın geçmişi de şimdiyi de motiflerle iç içe yaşamış en duygusal insandır. Yaşamında en güncel bilgi vereni olmuştur. Kullanılan yazma motifleri ne kadar titizlikle hesaplanıp basılmışsa tıpkı o ince naiflik içerisinde olan kadın bedenide yeni ruhuna kavuşmuştur. Motifi beden üzerinde kişilerin ince ve naif kıvrımının yolu kullanarak bütünleştirmek istenmiştir. Artık renkle motiflerin, duyguların beden ile bileşmesi bu çalışma da özgün bir biçimde yeni halini almaktadır.

Resim 5.4. Aslı Sarıkaya, “Bürünmek”, 2021, Tuval Üzerine Karışık Teknik,100x80 cm.

Yine başka bir diğer amacı anlatmak için kullanılan kumaş sanatsal bir dile ulaşmak ve aynı zaman da ortak değerleri tartışmaya da açabilmek için ele alınmıştır. Çalışmada geleceğin yeni ruhunun yeni inşasının farkına vararak ilerlemek yeni yeni yollar bulmak amaç edinildi. Her geçen gün değişen kimliklerin, duyguların, düşüncelerin, beden üzerinde ki geçmişin izlerini nasıl taşıyacağını sürekli kafamda tartışıyorum. Geçmiş ve bugünün anlatım şekli ve birleşimi sizler de ne gibi anımsamalar yaratıyor? Ya da anıların önümüze sunulması sizleri mutlu ya da mutsuz ederek düşüncelerinde bir kıvılcım yakabildi mi? Uygulamacıda kendisi ile tartışarak

bu gibi sorulara yanıt aramıştır. Bu çalışmada motifleri, temsil ettiği bedenleri ve zaman kavramının oluşturduğu ilişki içerisinde var olanın yeni alanını yaratmayı amaçlamıştır. Motifin işlenmiş olabileceği her türlü kumaşı kullanarak geleneğin hiç olmayan anlatımı ile insanları şaşırtmak ve düşündürmüş olmak amaçlanmıştır. Bu anımsalar ile uygulamacı geçmişten bugüne ulaşan yeni ruhu açığa çıkartmış olacaktır. Gelenekçi ve insan karakterleri üzerinde duyarlı olması gücüyle, yaşadığı çağı anlamlandırma anlayışına sahip olarak harmanlandığı kültürel hafızayı güncel çıkarımlarla aktarmak istenmiştir. Bizleri mutlu eden anılar iyi ki varlar. Geçmişe götüren ve şimdikiyi oluşturan düşünceler, yeniliklere ulaşmamızda yol gösterici olmuştur. Herhangi bir anımsama geçmiş zamansal olgu gibi kalsa da aklımızda şimdikiye uzattığımız bir yol olmuştur. Kültürel hafıza geçmişin olduğu gibi akıllarda kalmasa da geçmişin ufak ışıkları ile geleceğe belki güzel izler bırakabilmeye çalışmak oldukça heyecan vericidir.

Uygulamacı tuvallerinde duygularını, düşüncelerini ve hayata olan bakış açısını geliştiren güzel düşünmesini sağlayan onu mutlu eden kültürel hafızayı anlatım biçimi olarak seçmiştir. Resimde ifade etmek isteği zaman kavramı adeta huzurlu bir özelliğe sahiptir. Tıpkı hafızada dinlenmiş ve yer etmiş olan yazma motiflerinin günümüzde can bulduğu gibi. Resimde genel konu yazma motifleri, danteller ve beden olmuştur. Ama her zaman uygulamacıdan bir parça vardır resimlerde. Bu çalışmada adından anlaşıldığı gibi bürünmeyi anlamak bir o kadar zordur çünkü çalışmacı düşüncelerini gizleyerek anlatmıştır. İnsanları düşündürmek kafalarında hafızaya karşı merak uyandırmak istenmiştir. Bu yüzden insanların uygulamaları yorumlaması ve zihinlerinde oluşan düşünceleri önemlidir. Ortaya konulan sanat eserlerine insanlar baktığında hangi duyguları hissediyor? Pek i sanatçı hangi duygular ile eserini tamamlıyor? Günlük hayatta yaşamış olduğum olaylardan, geçmiş zamana uzanan duygu hafızadan esinlenerek resimlere yön verilmiştir. Ve uygulamacı için çalışmalarına bakan kişilerin hisleri sanatçı ile aynı yönde olup olmadığı sorusunu birçok kez sormuşumdur. Hisler her zaman yol gösterici olmuştur. Bütün bu hislerin, soruların temsili alt zeminde renkli boyanan bürgü olmuştur. Gerek renk kullanımında gerekse insan çizimlerinde duygular önemli bir yere sahiptir. Tüm bunlardan edinilen yeni yollar ile keşfedilen birçok yerel motifleri birleştirerek yeni farklı denemeler yapılmıştır. Yaşantımızda geleneksel sanatlar ve bunlara arabuluculuk eden birçok motif çeşitliliği ile doludur. Yaşantımızı tanımlamak, kimlikleri ortaya çıkarmak ve

geleneği de işin içerine katarak yeni çalışmalar ortaya konulmuştur. Uygulamacıya mutluluk veren geleneğimiz ile bağlı yaşamak bu değerleri sürdürebilmek ve bu değerleri yeni bir bakış açısı ile gelecek kuşaklara ulaştırabilmek her zaman hedefi olmuştur. Bu noktada yerel motifleri tanımak kültürleri, düşünceleri ortaya çıkarmak ve bu geleneği korumuş olmak ile sağlanacaktır. Bu konu sanatın ve gündelik yaşamın arasında hayati bir bağ olduğuna da işaret eder.

Uygulamacının hayatın da önemli bir yere sahip olan bu değerli yaşamsal ürünleri, yaşam biçimlerimizi, toplumun günlük hayatta kullandığı yerel motifleri ve geleneksel birçok ürünü tuvallerime taşıyarak yeniden işlenebilir hale getirmeyi dşnmştur. Hepimizi yöneten bu sürecin bundan sonraki sanat yaşamında nasıl bir yöne götüreceğini yine kültürel hafıza belirleyecektir. Aslında tüm insanlığın ortak mirası olan motifler ile yola çıkılarak yeni yönler bulmak özgün bir yorum katmak fazlasıyla değerli ve iyice irdelenmelidir. Her motif de bambaşka bir anlam yüklüdür ve yaşanmış izler taşır. Uygulamacı içinde büyük izler taşıyan yazma motifleri ve kültürü yaşadığı yer ile bağlılığını arttırmıştır her zaman. Ve kişinin kendinden bir şeyler katarak mutlu eden anıların şimdi ki zaman ile birleşmesi sonucu çalışmaları ortaya çıkmıştır. Zenginleşerek günümüze ulaşmış olan bu öğeleri geliştirip kendine özgü bir figür, desen, simge oluşturmak istenmiştir. Böylece geçmişten gelen hafızada yer edinen bu motifler, yeni bir bakış açısıyla çalışmalarda hayat bulacaktır. Bu yüzden en sevdiği şeylerden ilki olan renkler ve ikinci en sevdiği olan yazma motifleri bir arada kullanarak çalışmalar süslenmiştir. Bu çalışmalara öznel yorumlar katarak anlatılması gelecek kuşaklara örnek teşkil edecektir. Yukarıdaki başörtüsü diğer başörtüsü örneklerinden yeri ve önemi çok büyüktür.

Geçmişten günümüze uzanan bu süreçte geleneksel ve kültürel bir öge olan Beypazarı brgs Ankara'nın ilçesi olan Beypazarı yöresinde kullanılan bir başrtnn adıdır. Civar ilçeler de aynı başörtüsü kullanılmaktadır. Bu kültür çok eski zamanlardan bu güne nesilden nesillere aktarılarak gelenek olarak hala devam ettirilmektedir. Yazmanın orta bölümünde kullanılan motif sineğe benzediği için, sinekli denilen bu başörtüsünün günümüzde eskiye göre kadınların başörtüsü olarak kullanımı azalmıştır. Beypazarı brgs kalın kalitede pamuklu bez üzerine ve genellikle 110x160 cm. veya 140x180 cm boyutlarında olur. Yaz ve kiş mevsimine göre renk ve kalınlıklarda değişmektedir. Ve kadınlar çarşıya, pazara, düğün gibi kalabalık ortamlara girerken

başörtüsünü muhakkak takarlar. Bu çalışmamın ismi de buradan gelmektedir. Bürünmek birçok yazma ile olsa da bu özel geleneğin devamını getirilen bürgüden esinlenerek yola çıkılmıştır. Bu uygulamada kullanılan bürgü boyutu 115x190 cm. ölçülerinde dokunmuş olup annemin yıllardır kullanıp örtmüş olduğu çok değerli başörtüsüdür. Bu bürgü sayesinde her yaştan kadın farklı bir örtüye bürünür.

Çarşı pazarda karşılaştığımız kadınlar renkli bele kadar inen örtüleri kullandıkları dikkatinizi çaker. Gelinler, genç kadınlar renkli bürgüler takarken yaş ilerledikçe bürgünün renklerinde farklılaşır ve hatta koyulaşır. Aslın da bürgü bürünmek den gelmektedir. Kadınlarımız büründüler diye de biliriz. Hangi sebep dendi insanların örtülü ya da örtüsüz bakışları nelerdi? Başkaları ne düşür bürünmesek? Herkes bana ne der? Ve bunun gibi birçok soru. Tolumda hangi bedenle var oldular. Bürünerek mi vardılar bürgü olmasa yine mi var olamayacaktlar. İşte kadın, motif, duygular ve düşünceler günümüze ulaşan o motiflerin altında geçen zamanın yolculuğuna eşlik etmektedir. Atık bedenler de yeni ruhu bu yolculukta bulacaktır. Burada bürgü renklerle ve beden ile bu çalışma da birbirine kavuşur. Hafızayı da işin içine katarak ve şimdiye yeniden aktarılır. Değerli kadınlar değerli motiflerle ve düşüncelerle buluşarak kendileri için yola girildi. İşte bütün bu geleneksel kaynaklar özgün sanat dili oluşturulmasında katkı sağlamıştır. Akla gelebilecek her türlü malzemeyi kullanılarak geleneğin hiç olmayan anlatımı ile insanları şaşırtmak, düşündürmek alışkanlıklarımızı sorgulayarak yaklaşmak ve yaratıcılığın ön planda olduğu bir anlatım düşünülmektedir.

Resim 5.5. Aslı Sarıkaya, İsimlessiz, 2022, Karışık Teknik, 25x35 cm.

Bu resmin yüzeyinde bulunan üç parça motif kumaştan kesilip resme yapıştırılmıştır. Beypazarlı bir baskı ustasının elinden çıkmış olan bu örtü kök boya kullanılarak elle kumaşa basılmıştır. Motifler kesilerek boyanmış zeminin üzerine yapıştırılmıştır. Zemindeki kesin alanlar ile boyanmış sarı ve tonları renkleri kullanarak oluşturulmak istenmiştir. Uygulamacı sarı renk çiçekleri sevmektedir. Çünkü ona çocukluğunda annesine topladığı sarı renk çiğdem çiçekleri hatırlatır. Bu yüzden sarı rengin ona hayat sevinci olmaktadır. Zeminde o yüzden sarı renk ve tonları kullanılmıştır. Burada yine kumaş üzerinde tekrar eden çiçek motifleri yine tekrar içindedir. Çalışmacı bu resimde duyguları temel almıştır. Geçmiş zamanda elle basılan bu eser hangi an ve zamanda hangi duygular içerisinde basıldı? Bir yaşanmışlığı taşıyan bu duygular yerini artık başka duygulara bırakmaktadır. Uygulamacıyı düşündüren ve merak ettiren bu duygular acaba geçmişte hangi duygular ile yapılarak bu baskının oluşturulduğunu her zaman sorgulamıştır.

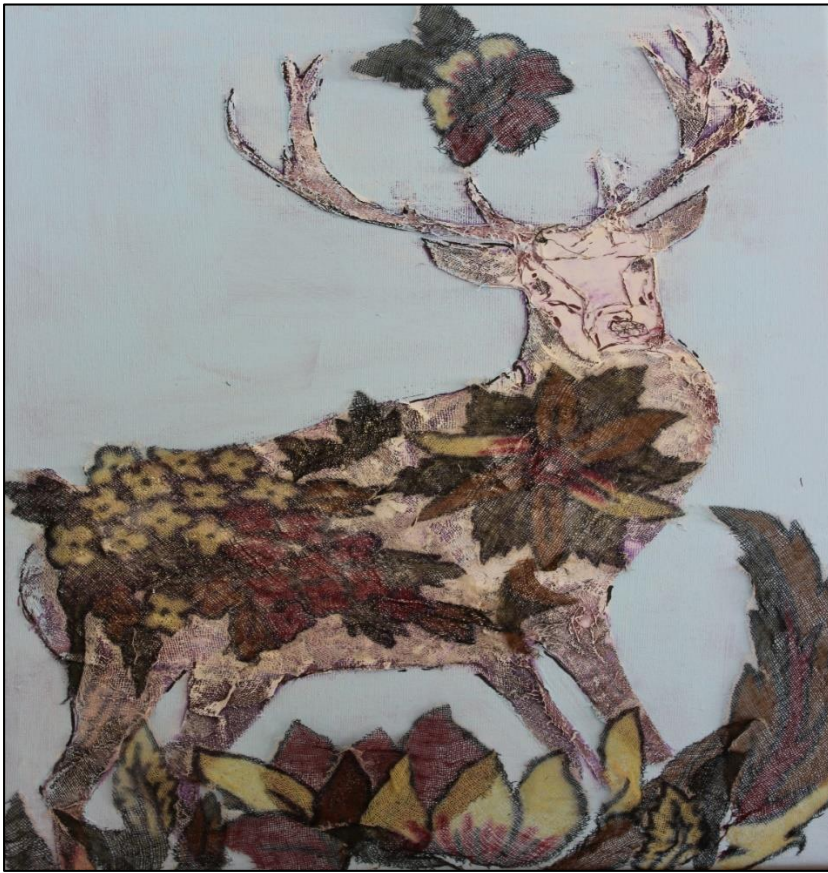

Resim 5.6. Aslı Sarıkaya, İsimlessiz, 2023, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30x30 cm.

Resim (5.6.)’ da ki kompozisyonu tamamen kaplayan kökboyası ile basılmış tülbent yazma 100x100 cm boyutundadır. Bu birbirini takip eden çiçek motifli bir yazmadır. Kumaş oldukça incedir. Kök boya kullanıldığı için renklerde bir o kadar canlı değildir. Bu yazmadan bir köşe kısmı alınarak tuvale tutkal ile yapıştırılarak kullanılmıştır. Bu yazama babaannemin annesine ait olup urba görme zamanından kalma çok eski ve değerli çeyiz ürünüdür. Çok eski yıllara ait bu yazmaları annemden, ananemden ve babaannemin değerli çeyiz sandıklarından toplayarak işe başlanılmıştır. Bu eski yazmalar o günden bugüne ulaşmış olup tuval üzerine ulaşmış olacaktır. Takribi olarak 100 adet toplanan birçok başörtüsü mevcut bulunmaktadır. Çalışmalarda kullanılan bütün yazmalar 1900’lü yıllara ait kıymetli geleneğimizi günümüze taşıyacak olan yazmalardır. Onları bu güne kadar özenle saklayan ve değer veren aileme minnetlerimi sunarım. Uygulamacıya ilham olan kültürel hafıza yazmacılık geleneğine ulaşmaya aracılık edinmiştir. Şimdi de bu gelenek çağdaş sanat ile bulaşarak yeni yollara

evirilmektedir. Artık yeni nesiller için yazmalar sandıkta değil yeni düşüncelerle birlikte sanatın tam ortasındadır.

Zamana karşı yok olmaya doğru giden sürdürülebilir gelenek yüzeyi tamamen kaplar bir şekilde yapıştırıldı. Bu çalışmada sanat ve yaşam birlikte kullanılmak istenmektedir. Burada yaşam renkleri temsil etti ve bir düzen aranmaksızın renkler ve şekiller uyumsuz bir şekilde boyanmıştır. Geçmişten günümüze ulaşan yazmacılık kültürün insanlara aktarılırken renkler de aracılık etmektedir. Kaybolmaya yüz tutmuş yazmacılık sanatının hafızalar da kalan düşünceleri özgün hali ile aktarılmaktadır.

Resim 5.7. Aslı Sarıkaya, İsimless, 2021, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 25x30 cm.

Geyik, geçmişten günümüze kadar uzanan efsanelerde, kalıntılarda ve birçok sanatsal ürünlerde rastlanılmaktadır. Birçok efsanede görülen geyik motifi, geyik sembolü burada yol göstericiliği ile ilham olmuştur. Figürün üzerine yazmalar da bulunan motifleri kesip yapıştırarak yapılmıştır. Burada geyik boynuzları yenilenmeyi temsil etmektedir. Yine yazma ile yapılan boynuzlar burada yazmanın şuan ki yeniliği anlamına gelmektedir. Dönüşümün de sembolü olan geyik tıpkı yazmaların günümüze olan dönüşümünü anlatmaktadır. Son olarak da açık mavi zemin üzerine geyik ve

yazma kullanımını sonsuz yeniliklere ulaşmayı hedeflediğini uygulamacı tarafından bu yolla anlatılmıştır.

Resim 5.8. Aslı Sarıkaya, İsimlessiz, 2022, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.

Resim 5. 8. de 135x175 cm ebatında olan Pamuklu kumaş üzerine el baskısı masa örtüsü Beypazarı'ndan alışmış olup birçok amaçlı kullanılabilir örtüdür. Desenler kumaştan kesilip yapıştırılmıştır. Sembollerin alt zeminini takip eden düzenli düzensiz çizimler eşlik etmektedir. Bu tekrar ile kültürel hafızayı anlatmak istenilmiştir. Burada uygulamacı alt zeminde cesur davranarak tekrarı hızlı bir şekilde tam benzetme amacı gütmeyen çizmiştir.

Geçişte sık kullanılan geyik, ağaç, tavus kuşu motifleri resmin ana öğelerini oluşturur.

Resim 5.9. Aslı Sarıkaya, İsimlessiz, 2023, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30x30 cm.

Bu çalışmada kullanılan yazma 100x110 cm. olmakla birlikte kesip tuval üzerine yapıştırılarak kullanılmıştır. Uygulamacı burada ki resminde modern yaşamın çizgisine ayak uydurmuş birçok yemeniyi kullanmak yerine ulaşabildiği en eski yazmaları toplamış olup resimlerine yansıtmaktadır. Yazmacılık büyük beceri isteyen ve ustalık gerektiren bir el sanatıdır. Elle oyulan baskılar ve basılan boya tekniği yazmacılığın değerini daha da artırmaktadır. Bu elle basılmış çiçekli tülbent yazma birçok renk ile bir arada kullanılmıştır. Bu zengin kültürü özgün bir biçimde aktarılmak istenmiştir. Geçmiş zamandan günümüze her yer de her renkte ve ruhta ki insanları temsil eden renkler resmin sol üst tarafını kaplar. Sağ alt tarafta ise hayatın bir parçası olan kültürü temsilen yazma yapıştırıldı. Renklerin kullanıldığı bölümde ise yazmadan kesilip yapıştırılmış bir çiçek motifi vardır. Buda bizlere kültürel

hafızanın düşüncelerin bir köşesinde hep var olduğunu anlatır. Onu ortaya çıkarıp, işleyip, yeniden yorumlamak ise sanatçıya kalmıştır.

Resim 5.10. Aslı Sarıkaya, İsimlessiz, 2023, Tuvall Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.

Resim 5.10.' da görüldüğü üzere eşit parçalara ayrılan tuval renk, çiçek motifi, renk, çiçek motifi olarak devam etmiştir. Yine bir yazmadan kesilerek motifler alınıp tuvale yapıştırıldı. Hayat bir yolsa bu akıp giden zaman içerisinde biz neredeyiz? Diyen uygulamacı duygularını bu yolla yazma motiflerini kullanarak anlatmak istemiştir. Şimdiki zaman içerisinde kültürel belleği kullanan kişileriz. Buradaki motif yolu kültürü, kişilere ait duyguları, kültürel hafızayı temsil etmektedir. Diğer renkteki yolları ise şimdiki yani güncel sanatı anlatması istenmiştir. Ve hepsi birleştiğinde düşüncelerimiz evrensel bir değere ulaştırmış olacaktır. Kültürel hafızanın sürükleyerek getirdiği bu nokta uygulamacı çalışmalarında farklılığı ortaya koymuş ve yeni yollara ulaşmıştır.

6. SONUÇ

İnsanlar tabiat ile çabası sonucu edindiği maddi ve manevi erdemlerle, bütün toplumun kendine has kültürünü oluşturur. Çevrenin gelenekleri ve sosyal yaşamı somut ve soyut olgularla şekillendirdiği kültür, ortak değerlerimizin birikimi sonucunda kültürel bellek olarak ortaya çıkar. Hareketli, canlı ve düzenli yapısı sayesinde kültürel hafıza geçmişten bugüne gelen birikimini, kültürel kodlarla tekrardan canlandırır (Ortan Özgür, 2021: 167).

“Hem bireysel, hem de toplumsal düzeyde hatırlama eylemi, sanılanın aksine, hatırlanan şeyin olduğu gibi, geçmişte yaşandığı gibi akla getirilmesi değil, güncel kavramlar ve sistemler vasıtasıyla bir *yeniden inşasıdır*” (Atabaş, 2018: 156).

“Yaşamda geniş bir alanı kapsayan geleneğin, sanatta varlık bulmaması mümkün görünmemektir. Oluşturulan eser ile geleneği buluşturan, adeta bir köprü görevi üstlenen sanatçıdır. Sanatçı toplumda birey olarak var olur, bu bağlamda doğduğu coğrafyadan kültürden etkilenmektedir” (Abatay, 2021: 7).

“Bireylerin kişilikleri ile içinde yaşadıkları kültür kalıpları arasında sürekli ve dinamik bir ilişki vardır” (Tezcan, 1997: 101). Türk toplumunun kültürünün bir parçası olan yazma tekniği ile yapılmış ürünler doğumdan ölüme kadar günlük yaşamımızın her aşamasında çok fazla kullanılmıştır. Kadınlar, çeyizlerini yazma bohçalara sarmışlar, yazma yorgan yüzü, yastık yüzü, mendil yazma seccadeler kullanmışlar, başlarını alaca bulaca yazma başörtüleriyle örtmüşler ve birçok başörtüsünü kullanmışlardır (Öz, 2006: 193).

Araştırmacının hayatındaki hafıza temsilleri küçüklüğündeki anılarına dayanmaktadır. Bu anılar içerisinde yazma motiflerinin ayrı bir yeri bulunmaktadır. Sanatta kültürel hafıza temsili olarak farklı sanatçılar farklı nesnelere/öznelere seçebilmektedirler. Kendi kültürümüze ait yazma motifleri ise bize dair birer kültür hafızalarıdır.

Kültürel değerlerimiz bizi bütünleyen, tamamlayan öğelerdir. O öğelerin hayatımıza sanatımıza dâhil olması, bireysel anlamlar eklenerek genişlemesi ve yeni yorumlara ulaşması kültürel değerlerin evrenselleşmesine olanak tanımaktadır. Araştırmacı bireysel sanatsal çalışmalarında kültür, kültürel hafızaya dair nesne ve geleneği iç içe kullanmıştır. Günümüz sanat eserlerinin biricik olması gerekliliğinin ortadan kalktığı, gerekli doğumların önemli olduğu ama belleğin oluşumun ve bağlamın öne çıktığı,

“Herkes sanatçı olamaz” değişinin “Herkes sanatçıdır” anlayışına yönelmesiyle değişen sanat artık çok daha değişik alanlara yönelmektedir (Türkdoğan, 2014: 133). Özgün yorumlara ulaşmaya çalışılan bireysel uygulamalarda konuların Anadolu kültürü binlerce yıllık birikimini sayesinde bireysel ve toplumsal hafıza temsilleri kullanılarak göndermelerde bulunulmuştur. Zihnimiz hem biçim hem içerik olarak ayrıntılı bir anlamlandırma yapması gerektirmektedir. “Geçmiş, şimdi ve gelecek arasında önemli bağlar/köprüler kurulmaya çalışılmıştır. Bir çeşit kaydetme, depolama geri çağırılma işleyişine sahip bellek, arşive benzeyen hatta zaman ve kimlikle ilişkili olduğundan arşiv olmanın ötesine geçen böylelikle de sanat alanında çokça kullanılan bir konu olmuştur” (Karacalı Annepcioglu ve Kurt, 2019: 227). Tez çalışmasında kültürel hafıza temsili olarak çeşitli nesnelere kullanan ulusal ve uluslararası alanda eser üreten sanatçıların eserleri içerik olarak ele alınıp değerlendirilmiştir. Zengin Anadolu kültürümüzün göstergelerinden biri olan motiflerimiz çağdaş Türk sanatına katkıları incelenerek, sonraki kuşaklara aktarılacak üzere yeni uygulamalar ortaya konulmuştur. Geçmişten günümüze kadar gelen birçok yazma bu süreçte geleneksel ve kültürel değerini kaybetmeden sanatsal uygulamalara daha fazla anlam katkısında bulunmuştur. Bütün bu geleneksel kaynaklar kendine özgü bir sanat dili oluşturma bilme konusunda genç sanatçılara da önemli katkılar sağlayacaktır. Tez kapsamında gerçekleştirilen bireysel uygulamalarda yazma motifleri, danteller ve benzeri öğeler kullanılarak gelenek ile günümüz sanatı arasında bağ kurarak, alışkanlıklarımızı sorgulamaya yönlendirerek insanları düşündürebilmek hedeflenmektedir.

Kültürü çalışmalarına yansıtan sanatçılar, üretim aşamalarını gerçekleştirirken geçmişin ve yaşadığı dönemin etkilerinden edindiği bilgilerle belleğinin gücünü birleştirerek ele aldığı kavramları eserleriyle birleştirmeyi başarmışlardır. Günümüz sanatında da sanatçıların kültürel geçmişlerinden etkilenecek yeni yorumlara ulaştıkları görülmekte ve sanatsal çözümlerinin kişiye özgü sonuçlara ulaştığı anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abatay, D. (2021). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Gelenek*. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekirdağ.
- Altun, Z. (2018) Kültür Sanat Şehir Güz Mevsimlik. *Tematik Dergi* , 1307-1815.
- Arıcı, B. (2006). Resim Sanatında Geleneksel Temaların Etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(18), 82-91.
- Assmann, J. (2018). *Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Atabaş, A. (2018). *Geleneksel Mahallede Toplumsal Hafıza: Bursa Emirsultan Mahallesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğan, E.B.(2008). Sanat Eğitiminde Bir Duayen Sanatçı Bedri Rahmi Eyüboğlu Ve 10'lar Grubu Trakya Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 312-326.
- Aytekin, C.A. (2011). Geleneksel Türk El Sanatlarının Çağdaş Resim Tasarımına Etkisi: Hayat Ağacı Kilim Motifli Bir Güncel Sanat Uygulaması Örneği. *Arış Dergisi*, (5), 24-31.
- Aytekin, C.A. (2019). Geleneksel Türk El Sanatlarının Çağdaş Resim Tasarımına Etkisi: Hayat Ağacı Kilim Motifli Bir Güncel Sanat Uygulaması Örneği, *Arış Dergisi*, (5), 24-31.
- Bayramoğlu, M. (2013). 20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi. *Kalemişi*, 1(2), 1-40.
- Bilgi Çevik, N. (2022). *Günümüz Görsel Sanatlarında Geleneksel Yöntemlerin Ergin İnan, Murat Palta ve Canan'ın Yapıtlarında Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- Boztepe Taşkıran, H. (2022). Kültürel Bellek Aktarımında Dijital Medyanın Kullanımı: Türkiye'nin En Çok Ziyaret Edilen Müzeleri Üzerine Bir İnceleme. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 12(24).
- Bulut, Ş. (2018). Güncel Sanatı (Kavramsal) Anlamaya Çalışmak. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 4(1), 69-76.
- Canikli, İ. C. (2005). *Ressam Güzin Duran*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cebeci, A. (2018). *Yerel Motif Yorumları*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Cebeci, D. T. (2021). Tokat Yazmacılık Sanatında Elvan Baskı Uygulamaları. *Folklor Akademi Dergisi*, 4(3), 509 – 535.
- Cevizci, A.(2013). *Felsefe Sözlüğü*. 8. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Dalkıran, A.(2020) Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Resminde Okuma Yazma Seferberliğine Dair Yansımalar. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 5(11), 1-13.
- Demir, H. A. (2022) Anadolu Halk Sanatları ve Yazma Baskı Sanatı: Bedri Rahmi Eyüboğlu. *Araştırma Makalesi*, Aydın Sanat Yıl 8 (16), 185 – 193.

- Deveci, E. (2018). Beden ve Bozum: Mehmet Siyah Kalem'in Figürleri. *Selçuk Üniversitesi idil*, 7, 49.
- Diri, T. (2019). *Geleneksel Sanatların Çağdaş Türk Resim Sanatına Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Eren, A. ve Geçen, F. (2019). Mehmet siyah kalem'in minyatürlerindeki sürrealist etkilerin yorumlanması. *Journal of History School*, 42, 1152-1172.
- Ersen, L. (2010). Türkiye'de 1990 Sonrası Güncel Sanat ve Kültürel Kimlik Kavramı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(6), 47-53.
- Erzen, J.N. (2011). *Çoğul Estetik*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Fatoğlu, B. (1993). *Geleneksel Sanatlarımızın Türk Resim Sanatına Etkisi (1938-50 Dönemi)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Gezgin, T. (2017). *Batılılaşma Sürecinde Türk Edebiyatı ve Resminde Geleneksel Kimlik ve Yaşantının Sunumu (1876-1923)*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Girgin, F. (2009). *Cumhuriyet Sonrası Türk Resim Sanatında Yöresel Motifler*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Gültekin, T. ve Bahadır, A. (2020). Einfühlung Kavramı Bağlamında Tracey Emin'in "1963-1995 Yılları Arasında Uyuduğum Herkes" ve "Yatağım" Eserlerinin Çözümlemesi. *Social Sciences Research Journal*, 9(2), 99-106.
- Güvener, Y. (2015). *Eren Eyüboğlu'nun Sanatı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İnan, B. (2011). *Anadolu Yazma ve Yemenilerinin Figürlerle Birlikte Resimsel Çözümlemesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- İncedoğan, H. (2008). *Güncel Sanat Pratiği İçinde Motif ve New Ornamentation* Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- İnternet: Artful Living (2016). *Kayıp, Travma ve Toplumsal Hafıza* Web: <https://www.artfulliving.com.tr/neler-oluyor/kayip-travma-ve-toplumsal-hafiza-i-8812> adresinden 20 Mayıs 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Berk, N. (1977) Ütü Yapan Kadın Web: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-b/berk-nurullah/nurullah-berk-utu-yapan-kadin-9563/> adresinden 22 Nisan 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (2019). *Resim İş Eğitimi Hocamız. Dr. Öğr. Üyesi Canan Demir Milliyet Sanat Ödülüne Layık Görülmüştür*. Web: <http://ef.ibu.edu.tr/component/k2/item/430-resim-is-egitimi-hocamiz-dr-ogr-uyesi-canan-demir-milliyet-sanat-odulune-layik-gorulmustur#> adresinden 01 Mayıs 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Elderoğlu, A. (1901-1974) Web: <https://tr.pinterest.com/pin/390828073889985665/> adresinden 20 Nisan 2023'te alınmıştır.

- İnternet: Esche, C. ve Kortun, V. (2005). 9. Uluslararası İstanbul Bienali Web: <https://bienal.iksv.org/tr/bienal-arsivi/9-uluslararasi-istanbul-bienali>. adresinden 05 Mayıs 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Eyuboglu Online (2023). *Hakkımızda*. Web: <https://www.eyubogluonline.com/hakkimizda>, adresinden 25 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Eyüboğlu, B.R. (2023a). Özgün 'Ayşe Gelin' motifli masa örtüsü. Web: <https://www.arkofcrafts.com/tr/bedri-rahmi-kadin-desenli-masa-ortusu>. adresinden 20 Şubat 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Eyüboğlu, B.R. (2023b). *Yazma*, Web: <https://pin.it/4xGMRGu> adresinden 25 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Ggpht (2023). Web: <https://lh5.ggpht.com/-mLTvXmbFak/TrrdcbcJOwI/AAAAAAAAAJsA/dSy7zHPQrUc/s1600-h/Image.jpg> adresinden 10 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Metin Fadilloğlu, Z. (2016). İnci Eviner Retrospektifi: İçinde Kim Var? Web: https://www.istanbulmodern.org/tr/sergiler/gecmis-sergiler/inci-eviner-retrospektifi-icinde-kim-var_1846.html adresinden 22 Nisan 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Naci, E. (1940). Çarşambanın Çarşambası Web: <https://onikibucuk.com/2023/02/12/turk-ressamlar-anadoluda-1938-1943/#jp-carousel-431> adresinden 10 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Oytam, F. (2015). Fikret Otyam'ın Resimleri ve Hayatı Web: <http://www.leblebitozu.com/surmeli-gozlu-anadolu-kadinklari-ile-sanatci-fikret-otyam/> adresinden 15 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: rahmiejuboglu.com (2013a). *Eyüboğlu ailesi, Yazmacı*, Web: <http://rahmiejuboglu.com/bedri-rahmi-eyuboglu/sanatci-kisiligi/yazmaci> adresinden 20 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: rahmiejuboglu.com (2013b). *Eyüboğlu ailesi, Kalamış Yazmaları*, Web: <http://rahmiejuboglu.com/kalamis-yazmalari> adresinden 25 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: rahmiejuboglu.com (2013c). *Eyüboğlu ailesi, Ressam - Eren Eyüboğlu*, Web: <http://rahmiejuboglu.com/eren-eyuboglu/sanatci-kisiligi/ressam> adresinden 25 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: S.Ogren (2018). 20. YÜZyıl türk resim sanatında geleneksel türk sanat, Web: <https://s.ogren-sen.com/sanat/31/index.html?page=9> adresinden 26 Nisan 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi (1966). Kadınlar, Web: <https://digitalssm.org/digital/collection/ResimKlksyn/id/866/rec/1> adresinden 20 Nisan 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Sağ, M. (2011). *Türk Yurdu, Elif Naci*, Web: <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1370> adresinden 01 Nisan 2023'te alınmıştır.

- İnternet: Sanatçı ve Zaman Katalog, (2009). (*İnci Eviner*) Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı Koleksiyonu / Uzun Vadeli Kredi. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.istanbulmodern.org/dosya/2234/inci-eviner_2234_7223238.pdf adresinden 20 Mayıs 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Sosyolojisi.com (2018). Oya Katoğlu Kimdir, Hayatı, Eserleri, Hakkında Bilgi, Web: <http://sosyolojisi.com/oya-katoglu-kimdir-hayati-eserleri-hakkinda-bilgi/38741.html> adresinden 27 Nisan 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Tracey Emin, (1963). British Sculptor, Photographer, Painter, And Conceptual Artist, London, UK https://www.theartstory.org/artist/emin-tracey/#pnt_5 adresinden 10 Mayıs 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Yasa-Yaman, Z. (2012). Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Fotoğraflar: Sıtkı Fırat, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Şeref Akdik (1899-1972), Web: <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/seref-akdik> adresinden 16 Martı 2023'te alınmıştır.
- İnternet: Yükseköğretim Kurulu, (2023). Web: <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/viewAuthor.jsp> adresinden 01 Mayıs 2023'te alınmıştır.
- İpşiroğlu, M.Ş. (1985). *Bozkır Rüzgârı, Siyah Kalem*. İstanbul: Ada Yayınları.
- İrak, M. (2018). Biçim Ve Anlam Bütünlüğü Bağlamında Mehmed Siyah Kalem Resmi. *İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi*, 4(2), 66-74.
- İsayeva, N.(2022) *Güncel Sanatta Kültürel Kodların Kullanımında İmgenin Algısal Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- İşler D.(2021). *Görsel Sanatlar Dersinde İki Ve Üç Boyutlu Çalışmalarda Doku Konusunun Öğrenci Uygulamalarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Karacalı-Annepcioğlu-Kurt, H.C. (2019). Bellek ve Sanat İlişkisi: Canan Tolon ve Sarkis Zabunyan. *Art-Sanat*, 223-241.
- Kaya, R. (1972). *Türk Yazmacılık Sanatı*. (Tahta Kalıpla Kumaş Baskısı),1. Cilt.
- Kaymakçı, G. N. (2022). Oya Katoğlu'nun Eserlerindeki Kadın İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik İncelemeler Dergisi* 17 / 2 :131-153 .
- Kesova, G.(2019) *Çağdaş Türk Resim Sanatında Geleneksel İzler*. Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, İstanbul.
- Kılınçarslan Ö. R. (2007). *Günümüz Sanatında Zaman ve Bellek Kavramlarının Görsel Açılımları*. Yüksek Lisans Tezi, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- MEB (2011). Tokat tahta baskı kalıp hazırlama. *El Sanatları Teknolojisi*. 215ESB454, Ankara.
- Mercan, A. (2018). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Kültürel İmge Kullanımı Bağlamında: Sabri Berkel*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Antalya.

- Ortan Özgür, N. (2021). Kültürel Bellek Bağlamında Lütfü Kaplanoğlu ve Engravist *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 7 (14) , 167-177.
- Öz, N. D. (2006). *Türk Yazmacılık Sanatı Ve Son Dönem İstanbul Yazmaları*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sağlam, F. (2020). Kültürel Belleğin Sanatla Yeniden Deneyimlenmesi: Doris Salcedo Örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (26), 579-600.
- Sağlık, E. (2020) Dinamik, Kırılgan ve Güçlü: Güncel Sanatta Çizgi' yi Geçen Kadınlar. *Akdeniz Sanat* ISSN 1307-9700, 15(27).
- Şahin Karadal, M. (2018). Türk Resminde Geleneksel Motifler. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 2(3), 247-264.
- Teber, D. (2010). *Geleneksel Türk Sanatlarımızdan, Tezhip, Hat Ve Minyatürün Çağdaş Türk Resmine Yansıması*. Yüksek Lisans Tezi, ATATÜRK Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Tezcan, M. (1997). Kültürel Antropoloji, TC. *Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri*. Ankara: TC. *Kültür Bakanlığı Yayınları*, (199).
- Türk, A ve Akyol, N. (2010). Tracey Emin'in Günümüz Sanatındaki Yeri ve Eserlerinin Değerlendirilmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi*. 2, 105-120.
- Türkdoğan, T. (2014). *SANAT KÜLTÜR POLİTİKA: modernizm sonrası tartışmalar*. Ankara: Nobel Akademik.
- Uğurlu, A. (1991). Anadolu Dokumalarında Motif Felsefeleri. *Tekstil ve Mühendis*, 5(26), 76-82.
- Ünay Selçuk, S. (2018). Görsel Sanat Yapıtlarında Bellek Üzerine Okumalar. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(49), 1051-1056.
- Ünsal, E.(2018)"Çağdaş Türk Resmi Ve Geleneksel Sanatlar Bağlamında Bir Ressam: Bilal Erdoğan (1944- 1999). *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 304-316.
- Yazıcı, H. (2019). *Tokat Yazmaları Bağlamında Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Ağaç Baskılarının Kompozisyon Öğeleri Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yemenicioğlu, N.E. ve Korkmaz, T. (2019). Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Resim Yüzeyi Olarak Seramik Malzeme. *Ulak Bilge*, 853-866.
- Yıldırım, R.C. (2021) *Joseph Beuys ve Anselm Kiefer'in Sanatında Hafıza ve Plastik Dil Oluşumu*. Lisansüstü Tez Çalışması, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sakarya. Enstitüsü
- Yıldız, M.A. (2015) *Türk Resim Sanatında Gelenekten Yararlanma Arayışlarının Sanat Eğitimi Açısından Önem*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, M.R. (2018) *Cumhuriyet Döneminden Günümüze, Geleneksel Halk Sanatlarımızdan Etkilenen Resim Sanatçılarımız (Bedri Rahmi Eyüboğlu)*, Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SARIKAYA, Aslı
Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Çankırı Karatekin Güzel Sanatlar Fakültesi	2016
Lise	Beypazarı Anadolu Lisesi	2011

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019/2020	Çubuk Türk Telekom Ortaokulu	Öğretmen
2017/2018	Beypazarı Sosyal Bilimler Lisesi	Öğretmen
2017/2019	Beypazarı Gençlik Merkezi	Öğretmen
2016/2017	Beypazarı İmam Hatip Ortaokulu	Öğretmen
2015	Çankırı Selahattin İnal GSL	Stajyer Resim Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Doğa Yürüyüşü, Fotoğraf Çekmek, Şarkı Söylemek, Spor Yapmak, El Sanatlarıyla Uğraşmak

Katıldığı Sergiler

2012-2013.Yılsonu sergisi, Ankara.

2016 ÇKÜ Yıl Sonu / Karma Sergi, Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi (2016, Ankara)

2018 Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ara Güler Anısına Gülümse Çekiyorum! Fotoğraf Yarışması

2018 Beypazarı Hatice Cemil Ercan Sosyal Bilimler Lisesi Kut'ül Amare Fatih'i Mustafa Cankara Kültür Merkezi Program Sergisi (2018, Beypazarı)

2019 Beypazarı Halk Eğitim Yıl Sonu / Karma Sergi, Beyhem (2019, Beypazarı)

2019 Beyhem, 100 Resimle ATATÜRK Fotoğrafları Sergisi/ Atatürk Parkı (2019, Beypazarı)

